

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКЛВИЧА**

Географічний факультет

Кафедра географії та менеджменту туризму

Облік та аналіз міжнародних туристичних потоків на приклад України

Кваліфікаційна робота

Рівень вищої освіти — другий (магістерський)

Виконав:

Студент 6 курсу 620 групи

Тарнавський Максим Андрійович

Керівник:

Доктор географічних наук,

доцент Король О.Д.

До захисту допущено

На засідання кафедри

протокол №__ від _____2023 р.

Зав.кафедри _____ д.г.н. доц. Король О.Д.

Чернівці - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ «МІЖНАРОДНІ ТУРИСТИЧНІ ПОТОКИ»	5
1.1. Поняття міжнародні туристичні потоки та їх класифікація.....	5
1.2. Методологічні підходи до обліку міжнародних туристичних потоків.....	9
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	17
РОЗДІЛ II МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ	19
2.1. Аналіз динаміки міжнародних туристичних потоків.....	19
2.2. Чинники які впливають на динаміку міжнародних туристичних потоків.....	23
2.3. Структурний аналіз міжнародних туристичних потоків	26
2.4. Чинники які впливають на структуру міжнародних туристичних потоків.....	31
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II	34
РОЗДІЛ III МІЖНАРОДНІ ТУРИСТИЧНІ ПОТОКИ УКРАЇНИ	36
2.1. В'їзні туристичні потоки України.....	36
2.1.1. Аналіз динаміки та чинники.....	37
2.1.2. Структурний аналіз та чинники	41
2.2. Виїзні туристичні потоки	43
2.2.1. Аналіз динаміки та чинники.....	45
2.2.2. Структурний аналіз та чинники	47
РОЗДІЛ IV ТУРИСТИЧНИЙ БАЛАНС, ВНУТРІШНІЙ ТУРИЗМ, РЕСУРСИ ТА ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ	49
ВИСНОВКИ	59
Список використаних джерел	62

ВСТУП

У світі сучасних глобалізованих відносин туризм став невід'ємною складовою багатьох аспектів, таких як: економічного, соціокультурного та екологічного розвитку країн. Міжнародні туристичні потоки відіграють ключову роль у формуванні національних та регіональних стратегій розвитку, а також підвищенні якості життя населення та збереження природного середовища.

Україна, зі своєю багатою історією, природним рекреаційним потенціалом та культурним надбанням, володіє унікальними можливостями для розвитку туристичної індустрії. Проте, для досягнення цього потенціалу та забезпечення сталого зростання міжнародних туристичних потоків, необхідно розробити та впровадити відповідні методологічні підходи щодо обліку та оцінки цих потоків.

Ця магістерська робота присвячена дослідженню та аналізу різних методологічних підходів, які можуть бути використані для збору та аналізу інформації про міжнародні туристичні потоки в Україні. Вона також спрямована на визначення найбільш доцільних інструментів для оцінки впливу туризму на соціокультурний, економічний та екологічний аспекти країни.

Актуальність даної роботи полягає у дослідженні даної проблеми, оскільки це може сприяти розвитку туризму в Україні за допомогою розробки нових стратегій щодо розвитку туризму, що в свою чергу буде сприяти збільшенню прибутків від цієї галузі, що сприятиме поліпшенню якості життя населення.

Предметом дослідження даної роботи є туристичні потоки України, методологічні підходи та інструменти, які використовуються для збору, аналізу та оцінки міжнародних туристичних потоків в Україні.

Об'єктом дослідження є міжнародні туристичні потоки в Україні.

Даним дослідженням взято за **мету** розробка комплексної методології для обліку та оцінки міжнародних туристичних потоків в Україні з метою розвитку туризму як такого.

Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні **завдання**:

- аналіз інтернаціональних досліджень з даної тематики;
- аналіз туристичної статистики в Україні;
- розробка методології обліку;
- розробка методології оцінки;

Ці завдання допоможуть досягнути визначеної мети і внести вагомий внесок у покращення обліку та оцінки міжнародних туристичних потоків в Україні з урахуванням найкращих світових практик.

На основі даного дослідження можливо розробити певну методологію для використання даної студентами, статистами, тощо.

Дослідженню даної теми присвячено багато статей українських та зарубіжних дослідників, які напряду торкаються даної тематики як прямого дослідження, або розглядають дотичні до неї теми в галузі туризму, зокрема: О. Д. Король, Абрамов В.В. Тонкошкур М. В., Габчак Н.Ф. та інші.

Структура роботи. Дана робота складається зі вступу, чотирьох розділів з висновками до них, загальних висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ І СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ «МІЖНАРОДНІ ТУРИСТИЧНІ ПОТОКИ»

1.1 Поняття міжнародні туристичні потоки та їх класифікація

Тема нашого дослідження напряму пов'язана з таким глобальним явищем, як туризм загалом. За рядом дослідників можна визначити туризм як: Туризм – Туризм - це галузь, що включає в себе подорожі, пересування та проживання людей в інших регіонах, країнах чи місцях з метою відпочинку, розваг, освоєння культурних та природних пам'яток, здійснення бізнесу або інших суспільних потреб. Таке визначення туризму дають фахівці Бернського університету у Швейцарії В. Хунзикер та К. Крапф. [27, с.64-65]

У 1954 році Організація Об'єднаних Націй прийняла таке визначення туризму: туризм – це активний відпочинок, що впливає на зміцнення здоров'я, фізичний розвиток людини, пов'язаний з пересуванням за межами постійного місця проживання. Турист же у свою чергу визначається як суб'єкт туризму, особа, яка здійснює подорож, покидаючи свою зону комфорту, задовольняючи свої рекреаційні потреби, відповідно до суб'єктивної мотивації. Аналізуючи поняття: туризм, туристичний потік, турист, тощо, неможливо оминати увагою так звану концепцію Лейпера, згідно якої регіони звідки походить турист та його призначення займають певне географічне положення й знаходяться на певній відстані один від одного.[21,с. 6] Виходячи з цього, туристичний потік-це сукупність окремих туристичних поїздок, що формуються впродовж певного проміжку часу, а також мають спільні райони походження та призначення туристів.[21,с.6] Туристичні потоки у свою чергу за видом свого призначення також мають класифікацію, відповідно до якої, їх можна класифікувати за різними критеріями: за типом туризму, за тривалістю перебування, за походженням туристів, або ж за географічним напрямком.

Класифікація за типом туризму:

- рекреаційний туризм -- подорожі з метою відпочинку та розваг, туристи вибираються на відпочинок, щоб відновити сили, розслабитися і насолоджуватися розвагами, такими як пляжі, курорти, спортивні заходи та інші види розваг.
- Бізнес туризм: Подорожі пов'язані з проведенням бізнес-заходів, конференцій, зустрічей та переговорів.
- Екскурсійний туризм: Подорожі з метою пізнання культурних та історичних аспектів країни.
- Медичний туризм: Подорожі з метою отримання медичних послуг та лікування.
- Екологічний туризм: Подорожі з метою дослідження та охорони природних резервів та екосистем.
- Гастрономічний туризм: Подорожі з метою відвідування ресторанів, кулінарних майстер-класів, продуктових ринків та інших місць, де можна скуштувати місцеві страви та страви інших культур.
- Пригодницький туризм: Подорожі з метою активного і пригодницького відпочинку, - альпінізм, велосипедний туризм, рафтинг, дайвінг та інші види екстремальних занять.[18]
- Паломницький туризм: Подорожі до релігійних місць, святих об'єктів та святинь з релігійними метами та спрощенням духовного життя. Туризм може набувати різних форм та видів, які відображають специфіку подорожей та мету подорожей туристів.

Класифікація за географічним напрямком: розглядає туристичні потоки як в'їзні та виїзні потоки туристів, (тобто ті, що прибувають й вибувають з країни)

Класифікація за цільовими регіонами або містами: популярні та непопулярні туристичні напрямки, до перших належать країни, регіони або міста, які відомі своєю привабливістю для туристів, до других належать місцевості, які ще не набрали великої популярності серед туристів.[18]

Класифікація за тривалістю

Короткостроковий туризм (до 1 тижня).

Середньостроковий туризм (1-2 тижні).

Довгостроковий туризм (більше 2 тижнів).

Класифікація міжнародних туристичних потоків допомагає вивчати різноманітні аспекти туристичної діяльності та розвивати стратегії та політику в сфері туризму. Крім того, ця класифікація сприяє підвищенню ефективності управління туристичною галуззю і враховує різні потреби та інтереси різних типів туристів. Слід зауважити, що класифікацій туристичних потоків існує багато, оскільки вони можуть формуватися залежно від потреб досліджень, галузі, тощо.

Дослідивши основні види туристичних потоків, слід зазначити що ці види туризму можуть переплітатися, і туристи часто вибирають подорожі, які поєднують кілька різних аспектів. Наприклад, екскурсійний туризм може комбінуватися з гастрономічними враженнями або пригодницькими видами відпочинку. Види туризму зазвичай вказують на різні категорії подорожей, які визначаються залежно від мети подорожі та активностей, які туристи прагнуть здійснити під час подорожі. Вони описують, на що саме спрямовані туристи під час своїх подорожей, такі як рекреація, культурний досвід, пригоди, бізнес, гастрономічні враження тощо. Виходячи з мети туристичної подорожі вид туризму тісно пов'язаний із **формою** туристичних потоків, що визначається залежно від руху туристів між країнами, регіонами або містами. Вона описує спосіб та напрямок переміщення туристів. Основні форми туристичних потоків включають:

- Вхідний (інбаунд) туризм: Ця форма туристичного потоку передбачає приїзд іноземних туристів до певної країни, регіону або міста. Він описує туристичні подорожі, коли особи з інших країн відвідують певну локацію з метою відпочинку, ділових зустрічей, культурного обміну тощо.

- Вихідний (аутбаунд) туризм: Ця форма туристичного потоку описує подорожі громадян з певної країни, регіону або міста до інших країн, регіонів

або місць. Він вказує на туристичні подорожі осіб, які виїжджають зі своєї домівки для подорожей та відпочинку за кордоном.

- Транзитний туризм: Транзитний туризм передбачає переміщення туристів через територію певної країни, регіону або міста на шляху до іншого пункту призначення. Туристи не зупиняються для тривалого відпочинку, а лише користуються послугами аеропорту, порту або іншого транспортного вузла.

- Внутрішній туризм (домашній туризм): Ця форма туристичного потоку описує подорожі осіб в межах своєї власної країни. Внутрішні туристи відвідують різні регіони та місця в межах своєї країни для відпочинку, розваг, дослідження та інших цілей.[18]

Кожна з цих форм туристичних потоків вказує на рух туристів та специфіку їхніх подорожей, і вони можуть відрізнятися за кількістю, напрямками та цілями подорожей. Отже, форма туристичних потоків вказує на те, як туристи переміщуються фізично, тоді як види туристичних потоків допомагають розрізнити туристів за їхніми мотиваціями і інтересами. Обидва поняття є важливими для аналізу і планування в галузі туризму.

1.2 Методологічні підходи до обліку міжнародних туристичних потоків

Для регулювання та ведення статистичних даних в науковий обіг було введено поняття, що тісно взаємопов'язане із туристичними потоками, а саме облік міжнародних туристичних потоків, який покликаний сестиматизувати збір та реєстрацію даних туристичних потоків, що включають таку інформацію як: кількість туристів, їх походження, призначення та тривалість перебування. За допомогою обліку, можливе відстеження достовірної інформації для аналізу та покращення щодо туристичної галузі. Говорячи про туристичний облік потоків, слід згадати, що відповідно до усталеної концепції, туризм не обмежується тільки цілями відпочинку та дозвілля, а

розглядається як явище, що охоплює світовий ринок подорожей, тобто йдеться про мобільність населення загалом. Це дає змогу розмежувати туризм між країнами і туризм у межах однієї країни, а також вести облік за групами з точки зору діяльності відвідувачів і відокремити туристів, що ночують, й одноденних відвідувачів. [8, с.4,8,10]

В свою чергу аналіз отриманих даних для визначення впливу туризму на різні аспекти, такі як економічний, соціокультурний та екологічний вплив—має назву оцінка міжнародних туристичних потоків, така оцінка допомагає визначити ефективність туристичних стратегій, визначити сильні та слабкі сторони розвитку туризму та розробити рекомендації для політичних рішень.

Ці поняття взаємодіють між собою й важливі у даному дослідженні, оскільки розуміння цих понять дає можливість розкрити методологічні підходи до обліку та оцінки міжнародних туристичних потоків в Україні. Облік володіє даними, які стають основою для оцінки впливу туризму на країну. Для подальшого більш точного статистичного аналізу, слід детально розглянути на яких саме методологічних основах працює облік туристичних потоків, і що саме він собою являє. Отже, облік міжнародних туристичних потоків є важливою складовою статистичного аналізу в галузі туризму та має на меті збирати, аналізувати та представляти дані про переміщення туристів між країнами та регіонами. Існує кілька методологічних підходів до обліку міжнародних туристичних потоків: **Методологія Організації Об'єднаних Націй (ООН)**: ООН розробила міжнародну статистику туризму, яка включає стандартизовані методи збору і аналізу даних про міжнародний туризм. Ця методологія надає визначення туристів, туристичних приїздів та виїздів, а також класифікацію туристичних послуг. Вона має свої переваги та недоліки: до переваг даної методології слід віднести те, що *а) використання однієї методології протягом тривалого періоду дозволяє створювати систематичні та стійкі дані, які можна аналізувати на протязі років;*

б) можливість визначення стандартизованих показників приїзду та виїзду туристів, уніфікує збір даних, і таким чином, дає можливість здійснювати порівняльний аналіз, що є важливим для розуміння глобальних тенденцій у туризмі. В контексті розгляду цієї методології, поруч із перевагами, важливо зазначити також ряд притаманних їй недоліків, а саме:

а) залежність від офіційних джерел- використання даних лише з офіційних джерел, що дає можливість підрахунку лише легальних туристів, відтак методологія ООН не враховує й тіньовий спектр туризму загалом;

б) обмежена деталізація даних – дана методологія надає загальну інформацію про кількість в'їзних та виїзних туристів, не досліджуючи пункти призначення, характер туристів чи види туризму[19]

Відтак, варто зазначити, що методологія ООН є важливим інструментом для порівняльного аналізу туризму між країнами та регіонами, але вона має свої обмеження і повинна використовуватися в контексті із зрозумінням її переваг та недоліків.

Методологія Всесвітньої організації туризму (UNWTO): UNWTO розробила власну систему обліку туристичних потоків, яка враховує особливості туристичної галузі. Вона зосереджена на аналізі прибутковості, внеску туризму у економіку та інших аспектах.

Власну методологію для оцінки внеску туризму в економіку країн використовує і Світовий банк. **Методологія світового банку** полягає в аналізі доходу від туризму, кількість зайнятого населення у туристичній галузі, тощо.

Перевагою даної методології є *можливість підрахунку фінансового доходу в туристичній галузі;*

Недоліки такої методології *в основі своїй полягають в обмеженості туристичних даних;* Використання методології світового банку цілком доцільне з урахуванням специфіки певних досліджень, наприклад, економічних, туристичних, тощо, проте варто пам'ятати про певну недосконалість таких даних. [10]

Власні методології обліку туристичних потоків використовують також окремі країни або регіони. Так, **Регіональна методологія**—враховує специфіку даного регіону. Як приклад, Європейська комісія має власну методологію для обліку туризму в Європейському союзі. Перевага – детальне регіональне дослідження; Недоліки – локальна обмеженість.

З розвитком сучасних технологій та доступністю великої кількості даних, аналіз туристичних потоків стає більш точним та ефективним. Використання геоданих, мобільних додатків та соціальних мереж для збору і аналізу інформації про туристичні потоки стає все більш популярним. З чого можемо зробити висновок, що розвиток сучасних технологій робить чималий внесок в аналітику туристичних даних. [16]

Дана робота у своїх дослідженнях бере за основу **Методологію Всесвітньої організації туризму (UNWTO)** - це стандарти та підходи, розроблені самою UNWTO для обліку та аналізу туристичних потоків та інших аспектів галузі туризму. UNWTO використовує цю методологію для збору статистичних даних та аналізу туризму в різних країнах і регіонах з метою сприяння розвитку туризму та розумінню його впливу на економіку та суспільство. Так, до переваг методології UNWTO належить:

А) Визначення туристів: UNWTO надає визначення туристів як "осіб, які подорожують за межі свого звичайного місця проживання для короткотермінового перебування у місці призначення, призначеного для відпочинку або інших цілей." Це визначення допомагає відокремити туристів від інших категорій подорожуючих, таких як бізнес-подорожі.

Б) Прибутковість туризму: UNWTO аналізує прибутковість туризму шляхом обліку доходів, отриманих від іноземних туристів, і витрат, пов'язаних з їх перебуванням в країні. [8.с.15-18]
В) Аналіз туристичних призначень: UNWTO розглядає різні види туристичних призначень, такі як відпочинок, бізнес, культура, спорт, туризм здоров'я та інші.

Г) Соціокультурний та екологічний вплив: UNWTO також вивчає соціокультурний та екологічний вплив туризму, включаючи його вплив на

культуру та навколишнє середовище. UNWTO аналізує ринок туризму, включаючи міжнародні туристичні потоки, тенденції та інші аспекти, що впливають на галузь.

Світова організація туризму також виділяє шість туристичних макрорегіонів світу для цілей статистичного та аналітичного вивчення туризму. Ці макрорегіони базуються на географічному розташуванні та подібності в розвитку туризму і включають: Африка: цей макрорегіон охоплює всю материкову Африку і острови в Атлантичному і Індійському океанах, що пов'язані з цим регіоном. Африка відома своєю природною красою, дикою природою, і різноманітністю культур.

- Азія і Тихий океан: Цей макрорегіон охоплює велику частину Азії та численні країни, що межують з Тихим океаном. Сюди входять такі популярні туристичні напрямки, як Китай, Японія, Індія, Таїланд, та інші.

- Європа: Європа включає всі європейські країни та їхні острови. Цей регіон багатий на історичні та культурні пам'ятки, а також має велику різноманітність туристичних пропозицій.

- Латинська Америка і Карибський басейн: сюди входять країни Латинської Америки та острови в Карибському басейні. Цей регіон славиться своєю природною красою, культурною різноманітністю та туристичними пляжами.

- Північна Америка: цей регіон включає Сполучені Штати, Канаду та Мексику, а також інші країни Північної Америки. Він відомий своєю інфраструктурою для туризму та багатством туристичних атракцій.

- Близький Схід: Цей регіон включає країни Близького Сходу, такі як Саудівська Аравія, Об'єднані Арабські Емірати, Іран, Ізраїль та інші. Він приваблює туристів своєю культурною спадщиною, а також природними та історичними пам'ятками. Такий поділ також сприяє створенню статистики туризму, надає рекомендації щодо методів збору та аналізу даних і сприяє обміну статистичною інформацією між країнами та регіонами. Ця методологія допомагає країнам та регіонам аналізувати туризм як галузь та

розуміти його вплив на їхню економіку та суспільство. Вона також сприяє розвитку туризму як сучасної та важливої галузі економіки та культури.

Статистика міжнародного туризму складається з двох основних розділів: статистика туристичних потоків і статистика туристичних доходів та витрат. [8,с.123-125]Згідно з статистичними дослідженнями на формування туристичних потоків та туризм загалом, впливають ряд чинників які у свою чергу поділяються на первинні та вторинні. До первинних чинників впливу належить економічний чинник, тобто добробут населення, його мобільність і право на відпочинок. Вторинним чинником впливу є наявність визначних пам'яток та туристичних місць а також їх доступність. Для формування туристичного потоку вагому роль відіграє вартість поїздки, маркетинг та реклама в країні відвідування. Виходячи з можливостей обчислення туристичних даних, що дає методологія UNWTO відомо про найважливіші показники туристичних потоків, а саме – кількість в'їзних, виїзних туристів та тривалість перебування. Так можна визначити кількісну чисельність туристів у світі. [18]

Під **кількістю прибуттів (вибуттів)** розуміють кількість зареєстрованих туристів, що прибули в ту чи іншу країну (чи вибули з неї) за визначений період часу, переважно календарний рік.

Так, за даними UNWTO у 2019 році кількість міжнародних прибуттів сягнула 1,5 млрд., що перевищує показники за 2018 рік на 4 %, або ж на 4-5млн. Соціальна невизначеність й економічний спад значно сповільнили зростання кількості туристичних потоків 2019 року в порівнянні з 2018, однак сповільнення найбільше торкнулося країн азіатсько-тихоокеанського регіону й Європи[6]

Разом зі статистичними даними про міжнародні туристичні потоки отримаємо не менш важливу інформацію щодо туристичних доходів та витрат. **Туристичні витрати** – це сума грошей, які туристи витрачають під час подорожі або перебування в іншому регіоні або країні. UNWTO розділяє туристичні витрати на такі групи:

- Проживання: Витрати на готелі, гуртожитки, апартаменти або будь-яке інше місце проживання під час подорожі.
- Їжа та напої: Витрати на їжу в ресторанах, кафе, закусочних, а також на придбання продуктів у супермаркетах або на ринках.
- Транспорт: Витрати на пересування, які можуть включати квитки на транспорт (поїзди, авіабілет, автобуси), таксі, оренду автомобілів, витрати на паливо, гроші, витрачені на громадський транспорт.
- Розваги і відпочинок: Витрати на культурні заходи, відвідування музеїв, концертів, паркових атракцій, спортивні події, а також інші форми розваг та відпочинку.
- Подарунки та сувеніри: Витрати на придбання подарунків для себе або інших, сувенірів, щоб згадати про подорож.
- Медичне обслуговування: Витрати на медичні послуги та страхівку під час подорожі.
- Інші витрати: Всі інші витрати, такі як комунальні послуги (якщо вони не включені в вартість проживання), комунальні послуги, візові витрати, оренду сейфу в готелі тощо.

Туристичні витрати є важливим показником для розвитку туристичної галузі та економіки певного регіону чи країни, оскільки вони вносять суттєвий вклад в місцевий ВВП і створюють робочі місця. Також, вони впливають на розвиток та інфраструктуру туризму. Суть туристичних витрат спрямована на придбання різних предметів для тривалого та короткотривалого вжитку: сувеніри, прикраси, тощо. Найважчим у туристичній статистиці є визначення складу туристичних витрат оскільки вони залежать від багатьох факторів, таких як: час, коли здійсненні витрати та типу туризму. Виокремлюють також **внутрішні** та **міжнародні** туристичні витрати. Відповідно до того, подорожує турист всередині своєї країни, чи за її межами. Виїзний туристичний потік співвідноситься з категорією міжнародних туристичних витрат, а в'їзний — з надходженнями від міжнародного туризму.

UNWTO рекомендує визначати міжнародні туристичні витрати, використовуючи витрати громадян країни на подорожі за кордон. Ці витрати включають у себе витрати на послуги міжнародних транспортних компаній, а також оплату за товари та послуги, які отримуються за кордоном. У балансі поточних розрахунків використовується показник надходжень від міжнародного туризму, який визначається як сумарні витрати іноземних відвідувачів у країні призначення. Обидва ці показники встановлюються за єдиною методикою і враховують лише ті витрати, які пов'язані з переміщенням грошових коштів з однієї національної економіки в іншу.

Туристичні доходи - це сума грошей, які країна або регіон отримує від іноземних туристів, які відвідують цей регіон або країну та витрачають там гроші на різні види послуг і товарів. Туристичні доходи є важливим показником для економіки та розвитку туризму і можуть включати в себе такі складові:

- Проживання: Гроші, які туристи витрачають на готелі, гуртожитки, апартаменти та інше місце проживання під час подорожі.
- Їжа та напої: Витрати на ресторани, кафе, закусочні та інші заклади громадського харчування.
- Транспорт: Гроші, витрачені на транспортні послуги, включаючи авіаперельоти, залізничний та автобусний транспорт, оренду автомобілів та таксі.
- Розваги та відпочинок: Гроші, витрачені на відвідування культурних місць, музеїв, розважальних заходів, спортивних подій та інші види розваг.
- Подарунки та сувеніри: Витрати на покупку подарунків для себе або інших, сувенірів та товарів, які туристи приносять із собою як пам'ятки.

Туристичні доходи є важливим джерелом для розвитку туристичної галузі та економіки. Вони сприяють збільшенню ВВП країни, створенню нових робочих місць та розвитку інфраструктури для прийому туристів. Туристичні доходи також можуть впливати на курс обміну валют і

зовнішньоекономічну діяльність країни, оскільки вони включають у себе іноземні валюти, які надходять в країну через туризм.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Подорожі, як вид рекреації здавна стали для людей однією з найбажаніших розваг та можливостей відновлення. Розвиток туризму як галузі призвів до розгалуження та розвитку цієї галузі, тому на сьогоднішній день відомо багато термінів та понять за допомогою яких можна опанувати туризм як науку. Бажання людей подорожувати призвело до виникнення різних типів туризму, що відповідав би побажанням та потребам споживачів і об'єднав їх у т.з. «Туристичні потоки». Виходячи з вище сказаного, задекларуємо, що туристичні потоки це сукупність окремих туристичних поїздок, що формується впродовж певного проміжку часу, а також мають спільні райони походження та призначення туристів, особливістю якого є його зворотність. З метою охарактеризувати та дослідити чисельність та економічний вплив переміщення туристичних потоків між країнами були розроблені декілька світових методологій обліку туристичних потоків, а саме:

Методологія Організації Об'єднаних Націй (ООН) використовується для обліку міжнародних туристичних потоків та статистики світового туризму. ООН сприяє розробці міжнародних стандартів та рекомендацій зі збору статистичних даних про туризм, що допомагає країнам у складанні звітності та порівнянні результатів. Так, визначається прибуття туристів, витрати туристів за кордоном, туристичний баланс тощо.

Методологія обліку туристичних потоків Світового банку використовує стандартні міжнародні методики та джерела даних для аналізу туристичних потоків та їх впливу на економіку країн.

Регіональна методологія в свою чергу обліковує міжнародні потоки відповідно до регіону, або певного місця перебування.

Найпоширенішою методологією на сьогодні є методологія UNWTO. Дана методологія спрямована на стандартизацію обліку туристичних потоків у різних країнах і надає рекомендації щодо збору та представлення статистичних даних. Ця інформація використовується для аналізу впливу туризму на економіку, розвиток та інші аспекти життя країн. Саме вона підходить для детального дослідження міжнародних туристичних потоків та буде надалі використовуватися у дослідженні, оскільки завдяки методології UNWTO можливо визначити не тільки чисельність туристів, кількість в'їздів та виїздів, але й визначити економічний чинник туристичної галузі на економіку країни.

РОЗДІЛ II МЕТОДОЛОГІЯ АНАЛІЗУ МІЖНАРОДНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПОТОКІВ

2.1 Аналіз динаміки міжнародних туристичних потоків.

Аналіз динаміки міжнародних туристичних потоків є важливою частиною стратегічного управління туризмом та допомагає державам та галузевим учасникам приймати обґрунтовані рішення для покращення туристичної діяльності. Міжнародний туризм - це вид туризму, який передбачає подорожі осіб з однієї країни (або місцевості) в іншу країну або місцевість з метою відвідування нових місць, культур, відпочинку і розваг. Ця форма туризму включає в себе міжнародні подорожі та зустрічі між туристами різних національностей. Варто зазначити, що регіоном – лідером міжнародного туризму тривалий час є Європа. Так, станом на 2015 рік на Європейський регіон припало 1млрд. 55млн. в'їзних осіб за даними eurostat[14] Так у Німеччині 247 млн. туристичних прибуттів, Франції зафіксовано 199 млн., в Іспанії 136 млн., у Італії 50 млн., осіб. Наступного року відзначаємо зміни: загальна кількість прибуттів в даному регіоні становила 1млрд. 89млн., що на 3,2% більше за попередній рік. на Німеччину припало 255млн. в'їзних осіб, Франція 196млн., Іспанія 145млн., Італія 57 млн. Особистий приріст в Німеччині склав 3,2%, у Франції навпаки зафіксовано невеличкий спад динаміки прибуття -1,5%, в Іспанії 6,6%, Італія 14%. Хоча спостерігається незначне коливання динаміки, негативних змін не зазначається. [6]

Станом на 2019 рік туристичні прибуття європейському регіоні становили 51%, дохід від галузі туризму у Європі склав 39%. Такий стан речей склався тому, що Європа має розвинену туристичну галузь. А саме велику кількість атракційних дестинацій. Країни Європи мають найбільшу кількість туристичних маршрутів, міцні міжрегіональні зв'язки. Високий рівень маркетингу, а також великі капіталовкладення в галузі туризму.

Дані до пандемії COVID-19 свідчать про те, що найбільш туристичними центрами Європи є такі країни як: Франція, Італія, Іспанія та Німеччина. До прикладу у 2018 році ВВП ЄС від галузі туризму становив 3,8%. Незважаючи, на вагомий внесок європейських країн у галузь туризму, трійку лідерів складають Греція, Австрія та Португалія. Відповідно туристичне ВВП Греції складає 8.4%, Австрія – 7,7%, Португалія – 7,1%. Для оцінювання розвитку туристичної галузі в тій чи іншій країні важливим аспектом є індекс конкурентоспроможності у сфері туризму. [6]

Індекс конкурентоспроможності в сфері туризму - це комплексний показник, який відображає здатність країни привертати та утримувати туристів, а також її здатність забезпечити їм якісне обслуговування та відпочинок. Цей індекс враховує різноманітні аспекти туристичної привабливості країни і включає в себе різні елементи, такі як: природні ресурси, культурні та історичні ресурси, інфраструктуру туризму, безпеку, сприятливе підприємство, маркетинг та рекламу, людський та соціокультурний капітал.

Так у 2019 році за оцінками Всесвітнього економічного форуму вкотре було доведено провідну роль європейського туризму у світі. Чільні позиції знову посіли три країни: Іспанія, Франція, Німеччина. Так можемо зазначити, що розвиток європейського туризму до кризи 2020 року спричиненою пандемією Covid-19 мав позитивну зростаючу динаміку.

В свою чергу криза 2020 року завдала найсильнішої шкоди туристичної галузі за підрахунками ЮНВТО склала -73% потоків іноземних туристів загалом. Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на туризм у всьому світі. Так, від початку 2019 року простежується скорочення прибуття туристичних потоків приблизно на 56% у порівнянні з минулим роком, на весні 2019 року цей показник зріс вже до 98 % [24,с.14]

Багато країн зазнали серйозних збитків у туристичній індустрії. Ось кілька прикладів країн, які виявилися особливо вразливими: Італія була однією з перших країн Європи, яка сильно постраждала від пандемії.

Закриття меж, обмеження руху та закриття туристичних об'єктів призвели до суттєвого зменшення числа туристів. Не дивлячись на те, що у 2019 році Італія випередила Францію за кількістю ночівель іноземних туристів (214 і 140 млн. ночівель відповідно). А також на те що серед громадян Європейського союзу Італія вважалася найпривабливішим, місцем дистенації за період коронавірусної кризи втрати Італії в економічному сегменті склали близько 8 млн доларів [8.с.15-16]

Слід зауважити, що вплив на туристичну галузь Італії справила не сама спалах пандемії хвороб, а запобіжні заходи, вжиті задля безпеки власних громадян, (великий відсоток яких складають громадяни похилого віку, що мали підвищений ризик захворіти) та туристів. Туризм в Італії відчув сильний вплив через обмеження руху, локдауни, закриття готелів і ресторанів, а також відсутність міжнародних туристів. Збитки в туристичному секторі Італії були значними, особливо під час пікових періодів пандемії. Це стосується економічних втрат, зменшення числа туристів і загального зниження активності в туристичному секторі.

Ще одним великим туристичним центром, що зазнав великих втрат через коронавірус стала Іспанія. Барселона традиційно була одним з найпопулярніших туристичних напрямків у Європі, але пандемія суттєво вплинула на кількість туристів, які відвідують місто. Закриття пляжів, ресторанів і туристичних атракцій призвело до великої економічної втрати. Статистичні дані кажуть, що Іспанія за перше півріччя пандемії втратила біля 15 мільярдів євро. Динаміка прибуттів в країну за перше півріччя пандемії скоротилося на 27 млн відвідувачів, порівняно з 2018 роком. 2020 рік став найгіршим показником у туристичній галузі Іспанії. Діючі карантинні обмеження призвели до скорочення туристичних потоків, що прибували в країну на 71%. Найбільш відвідуваним регіоном були Канарські острови - 2,7 млн туристів. Каталонія прийняла 2,3 мільйона туристів за цей період, що на 74% менше, Андалусія - 1,5 мільйона, на 72,5% менше, в той час як падіння в Мадриді становить 63,8%, з 1,4 мільйона осіб. Туристична галузь у

Франції за період коронавірусу втратила 61 млн євро в порівнянні з доковідним 2018 роком[11]. Дохід Франції від туризму за рік впав на 41%. У перші місяці пандемії туристичний потік повністю зупинився, так у 2020 році Францію змогли відвідати 41, 7 млн туристів , тоді як у 2019 їх кількість становила 90,9 млн.

Туризм у Німеччині у свою чергу до пандемії приносив країні понад 123, 8 млн на рік й забезпечував 2,1 млн робочих місць у сфері туризму. Економічні втрати для сектору туризму від пандемії становлять 68,7 млн євро. Кількість міжнародних туристів у період пандемії-39,563млн, переважно громадяни ЄС.[6].

Великий вплив пандемія COVID-19 мала й на туристичну індустрію в Сполучених Штатах. Так, у квітні 2020 року кількість туристів на Гаваях майже повністю зменшилася через введення 14-денного обов'язкового карантину. Це призвело до практичної зупинки туристичної діяльності на островах. *UNWTO* у липні-вересні зареєструвала зростання кількості в'їздів туристів до країн призначення на 58 відсотків порівняно з аналогічним періодом 2020 року, ці значення все ж на 64 відсотки нижчі за рівень 2019 року. У серпні та вересні кількість туристичних в'їздів у інші країни досягла максимальної позначки з початку пандемії, проте все одно залишалася на 63 відсотки нижчою за показники 2019 року. Скасування карантину для міжострівного туризму у червні 2020 року ще не повністю відновило обсяги туризму. За оцінками *Tourism Economics*, збитки у галузі подорожей і туризму країни можуть становити щонайменше 24 млрд доларів [2]

У 2020 році "staycations" (відпустка вдома або поблизу нього) стали популярним видом відпочинку в Сполучених Штатах. Знижені ціни на бензин і невизначеність щодо майбутніх подорожей призвели багатьох людей обирати відпочинок власним автомобілем. Різне зменшення подорожей авіатранспортом, круїзними суднами, автобусами і залізницею свідчить про те, як сектори транспорту по всій країні суттєво постраждали внаслідок пандемії.

Ці факти свідчать про важкі часи для туристичної галузі в Сполучених Штатах і широкий вплив, який пандемія вже мала на подорожі та туризм.

Пандемія COVID-19 значно вплинула на туристичну галузь в країнах Сходу. З моменту початку пандемії багато країн Сходу стали свідками суттєвого зменшення кількості міжнародних туристів. Закриття кордонів, обмеження на міжнародні перельоти та введення карантинних обмежень призвели до тимчасового припинення або значного зменшення подорожей. Готелі, ресторани, туроператори та інші суб'єкти туристичної індустрії в країнах Сходу зазнали серйозних втрат через відсутність міжнародних туристів і зменшення попиту на послуги туризму. Загальною тенденцією є те, що туристична галузь в країнах Сходу великою мірою відчула наслідки пандемії, і відновлення вимагає часу та координації зусиль.

Отже, з усього вище сказаного видно що пандемія COVID-19 значно вплинула на міжнародні туристичні потоки. З початком пандемії у 2019 році і поширенням вірусу в 2020 році велика частина світу стала свідком значного зменшення обсягів міжнародних туристичних подорожей.

2.2 Чинники які впливають на динаміку міжнародних туристичних потоків

На формування туристичного потоку як такого в першу чергу має вплив територія та її особливості у різних куточках світу. Географічну складову для туристичного потоку можна визначити так: звичне середовище, тобто регіон що формує міжнародний потік, регіон, що приймає туристичний потік, й відстань між ними. Турист у свою чергу, володіючи знаннями про місце, звідки й куди хоче прямувати, робить свідомий вибір щодо вибору місця дестинації. Отже, перш ніж перейти до структурного аналізу міжнародних туристичних потоків, варто зауважити що на формування та динаміку туристичних потоків має вплив ряд обумовлених та важливих чинників, таких як:

Економічні чинники серед яких розглядають економічний стан та доходи населення, як у країні звідки прямує потік туристів, так і у країні призначення. Економічний чинник відіграє вирішальну роль у формуванні туристичного потоку й відображається у споживчих витратах, витратах на туризм, туристичні вибуття. Для туристів економічний чинник є вирішальним фактором, оскільки країни зі стабільною економікою завжди мають привабливий вигляд, тому що купівельні можливості споживачів у таких країнах вищі, то і інвестиції у галузь туризму, а відтак і якість туризму як такого краща. Розвиток туристичної інфраструктури здатен привабити як в'їзних так і виїзних туристів.

У свою чергу, зміни у валютних курсах, можуть впливати на вартість подорожей та вибір туристів щодо країн-призначень, конкуренція між країнами за туристичних відвідувачів може призводити до конкурентних цін на послуги, стабільність робочих місць, оскільки робочі місця в сфері туризму впливають на економічний розвиток та туристичний потік. А також економічні або фінансові кризи можуть впливати на спроможність та бажання туристів подорожувати.

Наступним, неменш важливим чинником, що впливає на формування туристичного потоку є **географічний**. До складу географічного чинника входить: *територія країни, клімат, та транспортно-географічне положення*.

Площа країни впливає на формування міжнародних туристичних потоків досить дивно, оскільки її вплив на туристичні потоки визначається розміром самої країни, тобто, у тому випадку, якщо країна надто мала або ж надто велика. Якщо у країнах з великою площею спостерігається низька туристична активність виїзних туристичних потоків, бо там будуть надавати перевагу внутрішньому туризму, то в крихітних країнах майже не буде внутрішніх туристичних переміщень, оскільки всі потоки будуть прямувати за її межі.

Вагомий вплив на туристичні потоки також має такий чинник як **клімат**. Привабливість клімату в туризмі визначається кліматичними умовами конкретної локації та впливом цих умов на привабливість для туристів. Клімат може впливати на вибір туристичних напрямків, сезонність відпочинку, види активності, які доступні та загальний комфорт під час подорожей. В прохолодних країнах варто зазначити певну відсутність в'їзних туристичних потоків й високу активність виїзних, оскільки погані кліматичні умови не приваблюють іноземних туристів, й натомість виснажують місцевих, змушуючи їх вирушати закордон. Слід зауважити, що багато туристів вибирають країни з теплим кліматом для відпочинку на пляжах та занять водними видами спорту, тоді як існує чималий відсоток любителів зимових видів відпочинку, які обирають країни з холодним кліматом для лижного спорту, сноубордінгу та інших зимових розваг. Кліматичні події, такі як перегони піщаних бурь, квіткові фестивалі, тощо, також є привабливими для туристів. Також висока активність туристичних потоків спостерігається у гірських регіонах, через атрактивну привабливість гір та можливість займатися гірними видами спорту. Загалом привабливість клімату є важливим фактором для різноманіття туристичних напрямків та може значно впливати на популярність конкретного регіону серед подорожуючих.

Транспортно-географічне положення країни грає ключову роль у формуванні туристичних потоків, оскільки визначає доступність, зручність та витрати на подорожі для потенційних туристів. Так, визначено, що країни, які знаходяться близько до ключових джерел туристів, можуть мати більшу доступність для подорожей, що привертає більше туристів. Відтак близько 50% міжнародних туристичних потоків рухаються між країнами, що межують між собою. Це можна простежити за кількістю поїздок між країнами сусідами. Такі потоки мають характер «дифузії». Тому, за інших однакових умов, частка країни-сусіда в структурі туристичних прибуттів або вибуттів часто узгоджується з протяжністю спільного кордону суходолом.

Винятки з цього правила здебільшого пов'язані зі спотворенням ізотропності географічного простору, насамперед на прикордонних територіях.[7.с.440] Так країни, які знаходяться на перехресті транспортних маршрутів, можуть стати популярними транзитними точками для туристів, які подорожують між різними регіонами. Таким чином, транспортно-географічне положення визначає, наскільки легко доступним та привабливим для туристів є певний регіон чи країна, і впливає на формування туристичних потоків.

Слід зазначити також **політичні чинники** формування туристичних потоків, оскільки такі фактори як система віз та імміграційні політики країни, складні або обмежувальні візові умови можуть зменшити кількість іноземних туристів. Нестабільність та конфлікти в країні можуть відлякувати туристів. З чого логічно витікає, що стан міжнародних відносин, включаючи дипломатичні відносини та участь у міжнародних конфліктах, може впливати на імідж країни та, відповідно, на туристичні потоки.

Високі податки на туризм або обмеження щодо податкових вигід для туристичних підприємств можуть впливати на цінову конкурентоспроможність країни серед інших туристичних напрямків.

Заохочення або обмеження туризму може бути частиною політичної стратегії. Деякі країни активно розвивають туризм як галузь економіки, тоді як інші можуть обмежувати його розвиток з екологічних або культурних міркувань.

Заходи у сфері культурної політики, тобто заохочення та підтримка культурних подій, фестивалів та спадщини може зробити країну привабливішою для туристів, які цікавляться культурними враженнями. Політичні рішення можуть мати далекосяжні наслідки для туристичної індустрії і впливати на її розвиток. Усі ці чинники взаємодіють та формують туристичні потоки в конкретній країні та її умовах.

2.3. Структурний аналіз міжнародних туристичних потоків.

Структурний аналіз міжнародних туристичних потоків включає в себе вивчення комплексу факторів, що впливають на рух туристів між країнами. Цей аналіз може бути проведений з різних точок зору, враховуючи різноманітні аспекти туристичної діяльності. Цей аналіз дозволяє визначити основні тенденції, фактори та взаємозв'язки, які впливають на рух туристів між країнами. Основні аспекти структурного аналізу міжнародних туристичних потоків можуть бути розглянуті з теоретичної точки зору наступним чином:

- *Еміграційний туризм*: Люди подорожують для постійного переселення або на довгостроковий термін.

- *Імміграційний туризм*: Туристи, які прибувають для невеликого періоду часу з метою роботи, відпочинку чи навчання.

- *Бізнес-туризм*: Подорожі, пов'язані з вирішенням бізнесових питань, які включають у себе зустрічі, конференції та переговори

Залежно від типу туристичних потоків буде корелюватися й типи товарів та послуг на туристичному ринку. Саме тому існує й теорія структурного аналізу. Теорія аналізу структури міжнародних потоків розглядає, як змінюються, розподіляються і взаємодіють міжнародні потоки різних ресурсів, таких як товари, послуги, капітал, людські ресурси та інші. Ця теорія допомагає вивчати не лише обсяги потоків, але і їхню структуру, напрямки та особливості взаємодії. Основні підходи до аналізу структури міжнародних потоків включають: **Теорія торговельної структури** включає в себе нижчезазначені моделі:

- *Модель "товарних примар"*: має за основу ідею, що країни експортують товари, виробництво яких вимагає велику кількість витрат праці, тоді як імпортують товари, виробництво яких вимагає менше витрат праці.

- *Модель "товарно-просторової концентрації"*: аналізує, які товари існують у торгівлі між країнами та як вони розподіляються просторово.

Теорія інвестиційної структури базується на моделях:

- *Модель "глобальних значень ланцюгів постачання"*: Розглядається розподіл виробництва та взаємодія міжнародних інвестицій у глобальних ланцюгах постачання.

- *Модель "міжнародних портфельних інвестицій"*: Вивчає, як розподіляються іноземні інвестиції між різними країнами та галузями економіки.

Теорія робочої сили та міграції:

- *Модель "міграційних тенденцій"*: Вивчає розподіл робочої сили між країнами через міграційні потоки та їх вплив на економіку.

Теорія технологічної структури:

- *Модель "розподілу технологічного знання"*: Розглядає, як технологічне знання розподіляється та обмінюється між країнами.

Теорія фінансової структури:

- *Модель "міжнародних фінансових потоків"*: Досліджує розподіл капіталу, портфельних інвестицій та інших фінансових ресурсів між країнами.

Розуміючи основні аспекти економічної теорії легко можемо виокремити основні типи туризму, що характеризують міжнародні потоки.

Аналіз структури міжнародних потоків важливий для розуміння взаємодії міжнародних економічних суб'єктів, розвитку стратегій та політик для підтримки та оптимізації цих потоків. Серед найпоширеніших туристичних потоків, туристи надають перевагу:

- **Масовому туризму:** За цією структурою туристи відвідують популярні туристичні місця та об'єкти. Це може бути пов'язано з масовими екскурсіями, круїзами або відпочинком на масових курортах.

- **Екзотичному туризму:** Туристи обирають менш відомі або екзотичні напрямки. Це може включати в себе подорожі в екзотичні країни, віддалені острови або місця з унікальною культурою та природою.

- **Бізнес-туризму:** Подорожі з бізнесовою метою, такі як участь у конференціях, зустрічах, виставках та інших подіях тощо; Після кризи

коронавірусу, туристичні потоки формують високий попит й на **Внутрішній туризм**, в межах якого часто надають перевагу:

- **Спортивний туризму:** Туристи обирають напрямки для заняття різноманітними видами спорту, такими як гірський туризм, водні види спорту, гольф тощо.
- **Екологічному туризму:** Подорожі в природні резервати, національні парки та інші місця для спостереження за дикою природою та збереження природного середовища.
- **Культурному туризму:** Туристи відвідують історичні, культурні та художні місця, музеї, архітектурні пам'ятки тощо. В межах туристичного попиту можна також виділити **Спеціальні форми туризму** серед яких:
  - **Медичний туризм:** Люди подорожують за кордон для отримання медичних послуг, лікування та реабілітації.
  - **Гастрономічний туризм:** Туристи обирають напрямки для спробування та вивчення місцевої кухні та страв.
  - **Релігійний туризм:** Подорожі до святинь, святкових місць та місць релігійного значення.

Ці структури туристичних потоків можуть взаємодіяти, а також можуть залежати від модифікацій в туристичній галузі та змін у суспільних умовах. Так, тяжіючи до гірськолижного курорту туристи найчастіше обирають країни з добре розвинуеною інфраструктурою гірськолижних курортів, такі як: Болгарія, Польща, Словаччина, Австрія, Франція, Італія, Швейцарія, Фінляндія. Курорти Болгарії, Польщі та Словаччини — дуже популярні серед українських туристів. Різноманітність гірськолижних трас приваблює як початківців, так і лижників з досвідом. Серед пляжних курортів лідирують: Болгарія, Греція, Італія, Кіпр, Франція, Мальта, Іспанія, Португалія. Болгарію у свою чергу найчастіше обирають для відпочинку сімейні пари для відпочинку з дітьми.

Чільне місце серед туристично привабливих країн завжди займала Франція. Будучи атрактивно привабливою, економічно та геолокаційно

доступною для багатих європейських країн сусідів Франція щорічно приймає більш як 4/5 іноземних туристів, основу яких становлять— німці, англійці, бельгійці, голландці, швейцарці та скандинави, решта — американці, японці й араби.

Найбільш відвідуваним містом Франції безперечно є Париж. Найбільше туристів відвідує паризький Діснейленд: близько 14,8 мільйони туристів щороку відвідують його численні атракціони. Парк розташований за 32 км від Парижу. Він — точна копія американського Діснейленду і був відкритий у 1992 р. Парк займає площу близько 2 тис. га. ЄвроДіснейленд — величезний туристичний комплекс, який складається із парку розваг, парку студії Уолта Діснея, семи готелів, розважального центру, полів для гольфу, тенісних кортів, дитячої футбольної школи, численних магазинів, ресторанів, барів і дискотек[4]

Лувр налічує близько 8 мільйонів відвідувачів на рік. Версаль приймає 7,7 мільйонів відвідувачів. Ейфелива Вежа має 6,2 мільйони відвідувачів. В загальному туризм становить 8% від загального ВВП Франції. [25]

Туристична галузь Франції являє собою чітко налагоджену систему взаємовідносин між державою та суб'єктами туристичного ринку. Таким чином туристична галузь функціонує прибутково і є провідним сектором економіки, але за прогнозами ВТО до 2020 р. Франція пересунеться на 3 місце, поступившись США і Китаю [4]

Доволі значиме місце у туристичній галузі посідає й така країна як Німеччина. Особливістю туризму в Німеччині є те, що ця країна дорога навіть для своїх розвинутих країн –сусідів , в середньому в'їзний турист за день залишає в Німеччині приблизно 1225 євро. Туристичні потоки Німеччини складає або внутрішній турист, або туристи з країн ЄС. Громадяни США часто відвідують Німеччину з діловими поїздками, Китайські туристи стали все більше відкривати для себе красу та культуру Німеччини. Шопінг, вивчення архітектури та відвідування туристичних об'єктів в Німеччині є популярними серед китайських відвідувачів.[2]

Греція лідирує як острівна країна, адже налічує понад 200 островів, які є привабливими і за кліматичними та оздоровчими так і за культурними критеріями. Грецію часто відвідують і з паломницькими мотивами.

Іспанія — країна фламенко, кориди, Гауді та Сальвадора Далі — поєднує у собі пляжний відпочинок з унікальними екскурсійними об'єктами.

Оздоровчим туризмом популярні — Чехія, Словенія, Угорщина, Німеччина тощо.

2.4 Чинники які впливають на структуру міжнародний туристичних потоків.

Серед чинників, що впливають на структуру міжнародних туристичних потоків варто сказати про: **Демографічні особливості** впливають на туристичні потоки у багатоаспектному вигляді, враховуючи різні аспекти такі, як структура та розмір популяції, вік, рівень доходу, освіта, сімейний стан та інші чинники. Залежно від структури за групами віку, визначається, чи буде попит на родинний відпочинок, пригодницькі тури чи туризм для пенсіонерів. Старші люди можуть шукати туристичні напрямки, які враховують їхні фізичні можливості та комфорт, тоді як молодь буде більш схильною до активних видів відпочинку, подорожей за кордон та нових вражень. Молоді студенти у свою чергу шукають бюджетні варіанти подорожей, такі як молодіжні екскурсії або навчання за кордоном.

Впливає на вибір та формування туристичних вподобань також і наявність освіти, оскільки люди з вищою освітою здебільшого обирають культурні тури та визначені форми активного відпочинку.

Наявність дітей може визначати вибір сімейних курортів та варіантів відпочинку, що підходять для всієї родини, у той час як поодинокі туристи можуть обирати напрямки, які підходять для самотійного відпочинку та знайомств. Ще одну демографічну групу становлять люди, які володіють

сучасними технологіями, можуть активно користуватися онлайн-сервісами для планування та бронювання подорожей.

Демографічні особливості дозволяють індустрії туризму налаштовувати свої послуги та маркетингові стратегії для різних груп населення, щоб ефективно відповідати їхнім потребам та очікуванням.

Інфраструктура послуг має неопосередкований вплив на структуру туристичних потоків, оскільки для туристів найбільш привабливими виступають країни, які можуть запропонувати широкий спектр розваг, з урахуванням різних соціокультурних особливостей, рівнем доходів, тощо. Вище було зазначено вплив транспортно-географічного чинника на формування потоків, тепер розглянемо які з галузь інфраструктури також впливають на бажання й можливості подорожувати. Перш за все у цій групі зазначимо транспортну інфраструктуру— якість мережі автомагістралей, аеропортів, залізниць та громадського транспорту полегшує переміщення туристів в межах країни та міжнародних подорожей. Добре організований транспорт може зробити країну більш доступною для туристів.

Наявність різноманітних та комфортабельних готелів впливає на привабливість країни для туристів. Різноманітність варіантів розміщення може привести до збільшення числа відвідувачів, саме тому рівень готельної інфраструктури також виступає вагомим чинником. [20]

Музеї, галереї, театри та інші культурні заклади можуть стати значущими магнітами для туристів. Їхня наявність визначає культурну привабливість країни.

Якість послуг, таких як ресторани, кафе, екскурсії та інші туристичні сервіси, впливає на загальне задоволення туристів та може впливати на їх рішення про повторний візит.

Технологічна інфраструктура, що виражена у доступі до інтернету, мобільного зв'язку та інших технологічних зручностей можуть стати важливим фактором для туристів, особливо для тих, хто приділяє велику увагу зручностям та доступності інформації. Таким чином, якщо країна

інвестує в розвиток своєї інфраструктури, це може сприяти зростанню туристичних потоків та покращенню їхнього впливу на економіку країни.

Усі перелічені чинники інфраструктури формують в цілому туристичну інфраструктуру, як таку. Туристична інфраструктура - це сукупність усіх об'єктів та послуг, спрямованих на забезпечення комфортного та цікавого відпочинку туристів. Вона включає в себе різноманітні елементи, які можуть поліпшити якість подорожі та зробити перебування туриста більш приємним. Розвинена туристична інфраструктура є ключовим фактором для привертання та задоволення туристів, а також сприяє розвитку туристичної індустрії та місцевої економіки. Тут зазначимо, що станом на 2019 рік лише одна туристична галузь могла офіційно забезпечити близько 330 млн робочих місць, що було еквівалентно 30 туристів = +-2 робочі місця. Приблизно 144 млн було працівників було задіяно у готельно-ресторанній справі, малі та великі туристичні підприємства давали роботу близько 44 млн роботодавців й 7 млн само зайнятих осіб. [1]

Найбільш розвиненою туристична індустрія завжди була і залишається у країнах Європейського Союзу. Щорічно хоча б одну поїзду на рік здійснює 267 млн європейців, що у відсотковому значенні складає 62% населення. Є навіть країни – члени союзу , такі як Словаччина, Чорногорія, Хорватія, тощо, економіки яких більшою мірою залежать від туризму. Так, витрати й доходи туристичної галузі також будуть значимим фактором у процесі формування бажання подорожувати.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ II

Аналізуючи динаміку міжнародних туристичних потоків, приходимо до висновку, що найвища туристична активність фіксується в країнах ЄС. А саме, в таких країнах як : Франція, Німеччина, Іспанія, Італія тощо. Оскільки формування туристичних потоків залежить від ряду чинників, таких як економічний, географічний, геополітичний, кліматичний, інфраструктурний тощо, то проаналізувавши їх, робимо висновок, що вищезазначені країни мають високорозвинену туристичну інфраструктуру, різновид туристичних послуг та видів розваг завжди приваблює високий відсоток туристів. Транспортне сполучення а також євро як спільна стабільна грошова одиниця робить подорожі між країнами ЄС доступними й щорічними.

Окремий вплив на галузь туризму спричинила пандемія коронавірусу 2019 року. Так, вже до середини року туристичні потоки в країнах ЄС майже спинились, від чого так такі країни як Франція, Німеччина, Італія, Іспанія зазнали збитків у своїх економіках на мільярди доларів й не могли оговтатись від цієї кризи ще увесь 2020 рік. Проте, тут слід зауважити, що за період коронавірусу 2019-2021 року в усіх розвинутих країнах відбувся ріст внутрішнього туризму.

Це відбулось внаслідок закриття кордонів для міжнародних туристичних потоків. Туристична галузь переорієнтувалась на внутрішнього споживача. Задля стабілізації галузі туристичні компанії масово пропонували знижки на проживання в готелях, місцеві курорти та різні доступні всередині країн види розваг.

Як уже було зазначено вище, найбільший відсоток подорожуючих становлять громадяни країн ЄС. Вони спроможні здійснювати 1-2 поїздки на рік. Переважно подорожують вони в межах Європейського союзу. Структура туристичних потоків складається переважно з Німців, Французів, Іспанців, Португальців, Італійців, але високий відсоток подорожуючих складають також Араби.

Демографічна складова туристичних потоків значно коливається й переважно складається зі студентів та людей похилого віку. Студенти переважно подорожують з навчальною та культурно-пізнавальною метою, тоді як люди похилого віку надають перевагу медичному та оздоровчому туризму. Молодь переважно подорожує з робочою метою і частіше використовує технології для бронювання поїздок, інформації про країни, подорожі, готелі тощо. Старші люди, віддають перевагу туристичним фірмам для планування та здійснення поїздок. Сімейні пари з наявністю дітей надають перевагу культурно-пізнавальному туризму, пляжному, гастрономічному, й туризму з різними видами розваг для дітей.

Окрему ланку туристичних потоків становить релігійний туризм. З метою паломництва туристи часто подорожують до Франції, Італії, Греції тощо.

Найважливішим чинником, що впливає на формування структури міжнародних туристичних потоків є економічний. На основі економічної теорії можна визначити тип та характер тих, чи інших туристичних потоків, а також спроможність різних груп населення здійснювати поїздки. Характерно, що у більш розвинених економічно державах люди можуть витратити до 40% від річного доходу на подорожі.

Не менш важливим є також географічний чинник. До його складу входять територія країни, клімат, та транспортно-географічне положення. Так, країни які мають хороше транспортне сполучення, мають більш сприятливі умови для створення взаємних туристичних потоків.

РОЗДІЛ ШІІ МІЖНАРОДНІ ТУРИСТИЧНІ ПОТОКИ УКРАЇНИ

2.1 В'їзні туристичні потоки України

Туризм на сучасному етапі є ключовим фактором у розвитку національних економік та сприяє активній інтеграції країн у світовий ринок. В Україні цей вид господарської діяльності отримав визнання як один з пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку. У зв'язку з цим, формування туристичних потоків та надання їм якісного обслуговування стали предметом особливої уваги вчених та практиків в галузі туризму, що є актуальним.

Оскільки основним критерієм оцінки туристичної активності є кількість туристів, а турист визначається законодавством як особа, що подорожує на строк від 24 годин до одного року без оплачуваної діяльності та зобов'язання залишити країну, обсяги туристичних потоків у різних формах і видами туризму стають важливим показником рівня розвитку туризму на рівні країни, регіону або конкретної локальної дестинації. На сьогоднішній день законодавчої дефініції терміну "туристичний потік" немає, але в навчальній літературі він розглядається як постійне прибуття туристів до країни або виїзд туристів за її межі протягом певного періоду.

Облік туристичних потоків ведеться Адміністрацією Держприкордонслужби України та Державною службою туризму і курортів, і включає в себе в'їзні, виїзні та внутрішні туристичні потоки. В'їзний туризм передбачає подорожі осіб, які не постійно проживають на території України, а виїзний туризм – подорожі громадян України та осіб, які постійно проживають на території України, до інших країн.

Зауважено, що лише з 2001 року розпочалося позитивне зростання показників в'їзду іноземних громадян, які користуються туристичними та суміжними послугами в Україні [27]. Цей позитивний тренд продовжується й на даний момент: з 2000 по 2007 роки кількість іноземців, які в'їхали до України, зросла у 3,6 рази, обсяг послуг для іноземних туристів збільшився у

2,7 рази, валютні надходження зросли у 5 разів. Кількість іноземців, які скористалися готельними послугами, збільшилася у 2,7 рази, а санаторно-курортні заклади обслуговували у 1,3 рази більше осіб.

З іншого боку, динаміка кількості іноземних громадян, які вирушають в Україну з метою туризму, є нестабільною. У 2000 році частка туристів, які скористалися послугами туристичної індустрії, становила 5,2% від загальної кількості в'їздів іноземців в Україну, але у 2005 році цей показник впав до 1,9%, а в 2007 році – до 1,6%. При зростанні загальної кількості іноземних відвідувань це свідчить про послаблення інтересу іноземців до туристичної пропозиції України, що може призвести до втрати позицій на міжнародному ринку туристичних послуг.

У сучасних умовах, хоча існує стійке, хоч і невелике, зростання основних показників, туристична галузь України виявляється в умовах жорсткої конкуренції, де не відбувається серйозних інвестицій.

2.1.1 Аналіз динаміки та чинники

Аналізуючи туристичний потік упродовж 2015–2020 років, варто відзначити зниження в'їзного туризму в I кварталі та зростання в III кварталах цього періоду. У першому кварталі 2018 року кількість іноземних туристів зменшилась на 3,2%, порівняно з відповідним періодом попереднього року. Щодо третього кварталу, його частка в загальній кількості іноземних туристів, які в'їхали за рік, становить близько 33%, що пояснюється літнім сезоном та відпустковим періодом, у той час як в першому кварталі ця частка складає 17-18%. Щодо конкретних цифр щодо в'їзду іноземних громадян до України, можна відзначити наступне:[14]

- У I кварталі 2018 року в'їхало на 3,2% менше іноземців порівняно з аналогічним періодом 2017 року.
- У II кварталі 2018 року кількість в'їздів збільшилась на 0,6% у порівнянні з аналогічним періодом 2017 року.

- Загальна кількість в'їздів за перше півріччя 2018 року скоротилась на 1,7% в порівнянні з попереднім роком.
- У III кварталі 2018 року в'їзди збільшились на 4,6% порівняно з аналогічним періодом 2017 року.
- У IV кварталі 2018 року відзначено зростання кількості в'їздів на 3,0% у порівнянні з аналогічним періодом 2017 року.
- Загальна кількість в'їздів в Україну в 2018 році зросла на 6% порівняно з 2017 роком.

Аналізуючи надані дані про туристичний потік в Україну за період з червня 2015 року до червня 2018 року та розглядаючи кількість відвідувань з різних країн, можна висунути декілька спостережень:

Лідерство Молдови: Громадяни Молдови є найчастішими відвідувачами України протягом всього розглянутого періоду. Проте, за останній рік відзначається невелике зменшення кількості відвідувань (-3,2%).

Активний туристичний рух з сусідніх країн: Молдова, Білорусь та Росія займають топ-три країни, громадяни яких часто відвідують Україну. Це може бути пов'язано як із схожістю культур та історичними зв'язками, так із зручністю географічного розташування.

Тенденція до зменшення туристичного потоку: Загалом за розглянутий період відзначається тенденція до зменшення загального туристичного потоку в Україну, з невеликим відхиленням (-1,7%). Це може бути пов'язано з різними факторами, такими як політична ситуація, економічні умови чи інші обставини.

Динаміка росту і спаду: Деякі країни відзначаються стабільним ростом відвідувань, такі як Іспанія (+104,5%), Велика Британія (+61,8%), або Туреччина (+16,2%). З іншого боку, є країни, які відзначаються спадом, наприклад, Угорщина (-26,4%), Грузія (-6,7%).[14]

Зростання туризму із країн Європейського Союзу: Відзначається додатковий інтерес громадян країн ЄС, таких як Іспанія, Італія, Франція та Чехія, що може свідчити про зростання популярності України серед європейських туристів.

Аналізуючи динаміку в'їзних туристичних потоків варто зазначити загальну картину в'їзних потоків в період з 2009 по 2019 рік. За ці роки спостерігалось зростання числа в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну. Після досягнення піку в 2019 році (29 345 897 осіб), кількість в'їздів суттєво знизилася у 2020 році (3 382 097 осіб).

Зростання числа виїзду громадян України за кордон також було спостережено до 2019 року, після чого відбулося значне зменшення у 2020 році (11 251 406 осіб).

Як видно з наведених даних туризм складає значну частку в'їзного потоку, становлячи більше 96% в 2018 та понад 97% в 2019 році. Це свідчить про важливість туристичної галузі для України.

Професійні мети: Бізнес, працевлаштування та навчання також представлені у в'їзному потоці. Проте, чисельність осіб, які приїжджають з цією метою, є значно меншою порівняно з туризмом.

Дипломатична служба: Чисельність осіб, які відвідують країну за дипломатичною службою, є дуже мала.

Падіння в 2020 році: Треба враховувати, що у 2020 році загальний в'їзний потік суттєво зменшився, що пов'язано із світовою пандемією COVID-19 та пов'язаними обмеженнями.[8, 9]

Сальдо (різниця між в'їздом і виїздом) зазначає, що в 2019 та 2020 роках Україна мала від'ємний сальдо (більше виїзду, ніж в'їзду). У 2020 році сальдо становило -7 869 309 осіб, що свідчить про вплив пандемії COVID-19 на міжнародний рух осіб. Зниження числа в'їздів у 2020 році пов'язане зі світовою пандемією COVID-19 і введенням обмежень на міжнародний рух осіб. Великий від'ємний сальдо в 2020 році може мати економічні та соціальні наслідки, такі як втрата прибутків від туризму, зменшення обсягу міжнародних бізнес-подорожей тощо.

Аналізуючи дану картину, зазначимо що на формування туристичних потоків в Україні великий вплив мають ряд чинників. Перед усім це **економічний чинник** – Україна є відносно дешевою країною для іноземних туристів, проте, незважаючи на великий туристичний потенціал, він не є достатньо реалізованим. Низька економічна стимуляція з боку влади та різні **соціально-політичні** явища, такі як військова агресія з боку росії у 2014 році, а потім пандемія Ковід 19 протягом 2019-2020 років значно вплинула на в'їзні міжнародні потоки України.

Важливим є й стан **транспортної інфраструктури** країни. Протягом останніх років стан доріг в Україні частково покращився, проте далеко не в усіх регіонах, що в свою чергу також значно впливає на бажання подорожуючих.

Позитивним чинником для туризму в Україні можна відзначити її межування з Європейськими країнами, зокрема Східними, в останні роки інтерес європейського туриста до України значно зріс.

Факторами, які визначатимуть майбутній розвиток туристичного ринку, є зміни у демографії, економічне та соціальне становище населення, рівень освіти, тривалість відпусток, професійне зайняття та ряд інших чинників серед яких доступність житла, наявність кваліфікованого обслуговуючого персоналу, тощо.

2.1.2 Структурний аналіз та чинники

Структура населення України та аналіз вікових груп підтверджують, що основна активна частина населення становить вік від 20 до 40 років, що відрізняється від економічно розвинених країн, де група людей старше 55-60 років має велике значення у міжнародному туризмі. Світова статистика показує, що старші групи (55+) здійснюють значну кількість подорожей, зокрема з країн, таких як США, Канада, Японія та Європейський Союз.

За останні роки можна спостерігати тенденцію зростання туризму серед молодших груп населення через збільшення кількості працюючих, підвищення рівня доходу на кожного члена сім'ї, а також збільшення тривалості відпусток та гнучкості робочого графіку.

Розвиток освіти впливає на туризм через підвищення інтересу до нових знань та бажання отримати нові враження в інших культурах.

Добробут населення є ключовим фактором у розвитку туризму, оскільки економічна ситуація і особисті доходи безпосередньо впливають на споживчі можливості. Зростання доходів населення в Україні сприятиме інтенсивній туристичній діяльності та збільшенню кількості споживачів з

високими доходами. У перспективі якість життя населення буде підвищуватися, а відпочинок, подорожі та культурні заходи стануть важливими елементами їх вільного часу.

На структуру іноземних потоків до України перш за все впливає мета їхнього туризму. Так, головною перевагою внутрішнього туризму є можливість користування лікувальними ресурсами, такими як мінеральні води та грязі. З цією метою Україну відвідують 41,54% туристів з сусідніх країн. Оскільки в останні роки лікування природними чинниками стає дедалі більш популярним у всьому світі, ця перевага також набуває популярності, що призводить до збільшення туристичних потоків.

У свою чергу аналізуючи дані статистичної служби можемо таким чином проаналізувати структуру туристичних потоків за їх типами:

Розподіл за метою поїздки:

- Найбільше туристів подорожують з метою відпочинку та дозвілля, що становить значну частину всіх поїздок у всіх роках.

- Туристи, які подорожують за метою службових та ділових цілей, складають значну кількість туристів, особливо в обслуговуванні туроператорами.

Розподіл за видами туризму:

- Туристи, які відвідують місцевості для лікування, становлять значний відсоток в обсягах туристичних потоків. Лікувальний туризм вказує на популярність природних ресурсів та медичних послуг у країні.

Обслуговування туроператорами та турагентами:

- Обслуговування туроператорами переважає над обслуговуванням турагентами, але обидва канали грають важливу роль у туристичному ринку України.
- За три роки спостерігається загальний тренд на зростання обслуговування туроператорами.

Зовнішні та внутрішні туристи:

- Зазначається відмінність між внутрішніми та в'їзними туристами, причому в'їзні туристи складають значну кількість і є важливим економічним стимулом для країни.

Узагальнюючи, можна відзначити зростання туристичної активності в Україні, особливо в галузі відпочинку та лікування, а також наявність стійкого інтересу до обслуговування туроператорами.

2.2. Виїзні туристичні потоки

Виїзні туристичні потоки України вказують на кількість громадян, які подорожують за кордон для різноманітних цілей, таких як відпочинок, бізнес, культурний обмін тощо. Аналіз цих потоків може дати уявлення про міру зацікавленості громадян в міжнародних подорожах та головні напрямки їхніх мандрів.

Наведені дані показують значний спад туристичних потоків 2019-2020 роках, що спричинено світовою пандемією COVID-19 та детальніше проаналізовано нижче.

2.2.1 Аналіз динаміки та чинники

Так, протягом досліджуваного періоду з 2015 по 2020 роки виїзний туристичний потік з України показує стабільну тенденцію, подібну до в'їзного, зі спадом у першому та зростанням у третьому кварталі, особливо в літній період. Протягом I півріччя 2018 року спостерігається збільшення виїзного потоку українських туристів на 3,3%, порівняно з аналогічним періодом 2017 року.

Найбільш популярними напрямками для виїзду є прикордонні країни, зокрема Польща, Росія, Угорщина, Молдова, Білорусь, Румунія та Словаччина. Ці напрямки становлять більше 80% загального виїзного туристичного потоку. У той же час, найвищий приріст виїзду спостерігається до країн, що не є прикордонними, такими як Єгипет, Німеччина, Італія, Іспанія та інші.[6]

Топ-20 країн, які найчастіше відвідують громадяни України, свідчать про зростання інтересу до далеких та екзотичних місць. Зазначається додатковий аналіз популярних напрямків, таких як Єгипет, Німеччина, Італія, Іспанія, Франція, де відзначається значний приріст у виїзному туризмі.

У 2020 році громадяни України здійснили 11,25 мільйонів перетинів кордону до 123 країн світу. Кількість іноземців, які відвідали Україну, у порівнянні з 2019 роком була втричі меншою і склала 3,4 мільйона осіб. Незважаючи на обмеження та нові штами COVID-19, у 2021 році кількість подорожей істотно збільшилася.[14]

Державне агентство розвитку туризму повідомило, що бюджет громад України у 2021 році поповнився на 244 мільйони гривень, що на 86,8% більше, ніж у 2020 році. Ставка туристичного збору встановлювалася місцевими радами за кожну добу тимчасового розміщення, досягаючи 0,5% для внутрішнього туризму та 5% для в'їзного. Найбільш популярними напрямками за показником сплати туристичного збору стали місто Київ та області: Одеська, Львівська, Київська та Закарпатська.

Кількість іноземців, що перетнули кордон України у 2021 році, порівняно з 2020 роком, зросла на 26,3%, складаючи майже 4,271 мільйони осіб.

Кількість громадян України, які перетнули кордон у 2021 році в порівнянні з 2020 роком, зросла на 30,7%, становлячи 14,7 мільйонів осіб.

Згідно зі статистикою Державної прикордонної служби України та аналізами громадських організацій, серед активної аудиторії виділяються трудові мігранти, які демонструють високий рівень активності в контексті перетину кордону. Основною особливістю є те, що багато трудових мігрантів, працюючи за кордоном постійно, не завжди входять до кількості респондентів у дослідженнях.

Українці мають різноманітні причини для виїзду за кордон, і ці причини можуть бути різноманітними для кожної особи. Ось деякі з загальних мотивів, які приводять українців до виїзду за кордон:

1. **Трудова міграція:** Багато українців шукають можливості для роботи за кордоном. Виїзд за кордон може бути сприячем для отримання високооплачуваних робочих місць або виконання спеціалізованих завдань.
2. **Навчання:** Українські студенти можуть обирати навчання в закордонних університетах або участь у програмах обміну для покращення своєї освіти та кар'єрних перспектив.
3. **Туризм:** Виїзд за кордон на курорти або для відвідання культурних подій та пам'яток є популярним варіантом для відпочинку.
4. **Родинні обставини:** Деякі українці виїжджають за кордон у зв'язку з родинними обставинами, такими як об'єднання сім'ї або підтримка близьких.[14]
5. **Шукання кращого життя:** Українці можуть виїжджати за кордон з метою поліпшення соціальних та економічних умов, зокрема через вищі заробітки та кращі умови для життя.

б. Політична та економічна ситуація в Україні: Деякі люди можуть виїжджати за кордон через невпевненість у політичному та економічному становищі в Україні.

Ці причини можуть взаємодіяти або бути домінуючими в різний період часу, і вони залежать від індивідуальних потреб та цілей кожної окремої особи.

Узагальнюючи, виїзні туристичні потоки України за розглянутий період демонструють збереження стабільної динаміки та збільшення інтересу до різноманітних напрямків подорожей.

2.2.2. Структурний аналіз та чинники

Українці мають різноманітні причини для виїзду за кордон, і ці причини можуть бути різноманітними для кожної особи. Ось деякі з загальних мотивів, які приводять українців до виїзду за кордон:

Трудова міграція: Багато українців шукають можливості для роботи за кордоном. Виїзд за кордон може бути сприячем для отримання високооплачуваних робочих місць або виконання спеціалізованих завдань.

Навчання: Українські студенти можуть обирати навчання в закордонних університетах або участь у програмах обміну для покращення своєї освіти та кар'єрних перспектив.

Туризм: Виїзд за кордон на курорти або для відвідання культурних подій та пам'яток є популярним варіантом для відпочинку.

Родинні обставини: Деякі українці виїжджають за кордон у зв'язку з родинними обставинами, такими як об'єднання сім'ї або підтримка близьких.

Шукання кращого життя: Українці можуть виїжджати за кордон з метою поліпшення соціальних та економічних умов, зокрема через вищі заробітки та кращі умови для життя.

Політична та економічна ситуація в Україні: Деякі люди можуть виїжджати за кордон через невпевненість у політичному та економічному становищі в Україні.

Ці причини можуть взаємодіяти або бути домінуючими в різний період часу, і вони залежать від індивідуальних потреб та цілей кожної окремої особи.

Дані свідчать про стійку тенденцію збільшення виїзного туризму з України протягом останніх років. Деякі ключові аспекти аналізу:

Загальна динаміка: Протягом 2015-2020 років виїзний туристичний потік з України показує стабільну тенденцію, подібну до в'їзного. Це виявляється у спаді у першому кварталі та зростанні у третьому кварталі, особливо в літній період.

Причини виїзду: Трудова міграція залишається однією з основних причин виїзду за кордон, що підкреслюється численністю трудових мігрантів. Також значна кількість громадян подорожує з метою навчання, туризму та різноманітних особистих цілей.

Популярні напрямки: Найбільше популярними напрямками для виїзду залишаються прикордонні країни, такі як Польща, Росія, Угорщина, Молдова, Білорусь, Румунія та Словаччина. Однак важливо відзначити, що є значний інтерес до далеких та екзотичних напрямків.

Зміни у кількості перетинів кордону: У 2020 році внаслідок обмежень та пандемії COVID-19 кількість перетинів кордону значно зменшилася, але у 2021 році відбулося суттєве зростання, що свідчить про певне відновлення міжнародного туризму.

Економічний вплив: Збільшення туристичного потоку може призводити до позитивних економічних наслідків, зокрема у зв'язку зі зростанням туристичного збору та попиту на послуги.

Трудова міграція та економічне зростання: Висока активність трудових мігрантів може сприяти економічному зростанню в Україні через відсилення грошей на батьківщину та здобуття нових навичок та досвіду.

Споживчі тенденції: Позначається збільшення інтересу до подорожей до далеких країн, яке може бути пов'язане зі зростанням рівня життя та можливостей громадян.

Узагальнюючи, дані свідчать про динамічний і різноманітний характер виїздного туризму з України, в якому економічні, соціальні та особисті чинники взаємодіють, визначаючи споживчі та трудові тенденції.

РОЗДІЛ IV ТУРИСТИЧНИЙ БАЛАНС, ВНУТРІШНІЙ ТУРИЗМ, РЕСУРСИ ТА ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ УКРАЇНИ

Туризм в Україні становить сектор економіки, який має великий невикористаний потенціал та можливість швидкого зростання. Країна належить до числа унікальних туристичних напрямків завдяки своєму розташуванню і багатому туристичному **ресурсу**, що включає в себе:

Культурно-історичні пам'ятки: [З1.с 109-209]

- Старовинні міста та архітектурні пам'ятки, такі як **Львів** -старовинне місто з архітектурною спадщиною, яка включає Львівський замок, Львівську оперу, Ратушу та інші історичні будівлі.

- **Київ:** Столиця України, де можна відвідати Софійський собор, Києво-Печерську лавру, Андріївський узвіз та інші культурні місця.

- **Чернігів:** Місто багате на історичні пам'ятки, такі як Троїцький монастир, парк "Білки" та Чернігівська фортеця. Одеса, Чернігів та інші.

- Замки і фортеці, такі як Луцький замок, замок в Кам'янець-Подільському та інші.

Природні резервати і парки:

- **Карпати:** Гірський масив із живописними гірськими пейзажами, водоспадами, озерами та гірськими курортами, такими як Яремче та Буковель.

- **Харків:** Друге за кількістю населення місто в Україні, значущий промисловий центр з численними підприємствами, а також місто, яке славиться своїм науковим потенціалом і історичною спадщиною. Тут розташована площа Свободи, низка пам'ятників, фонтанів і соборів, а також шість видовищних театрів і низка студій. Місто відзначається неймовірним

ритмом життя, в якому сучасна урбаністика переплітається з багатими культурними традиціями.

●**Кам'янець-Подільський:** Місто, що можна порівняти із живим музеєм, і є третім за кількістю архітектурних пам'яток в Україні. Архітектурні шедеври майже на кожному кроці свідчать про різні етапи його історії, коли Кам'янець був частиною Галицько-Волинського князівства, Польщі, Литви, Туреччини та Російської імперії. Це призвело до унікальної еkleктичності, де культурні та історичні впливи різних національностей переплітаються в дивовижний спосіб. Історико-архітектурний заповідник "Кам'янець" заслуговує на визнання, включаючи його в список світової спадщини ЮНЕСКО.

●**Кримські гори:** Унікальний природний регіон з високими горами, печерами та чорноморським узбережжям.

●**Національний парк "Синевир":** Розташований в Карпатах, цей парк славиться своєю природною красою та озером Синевир.

Курорти:

●**Трускавець:** Бальнеологічний курорт, відомий своїми мінеральними водами і лікувальними процедурами.

●**Ялта:** Курортне місто на південному узбережжі Криму, з великою кількістю санаторіїв та курортів.

Крім географічних та природньо-оздоровчих ресурсів, в Україні є велика кількість культурно-розважальних та пізнавальних заходів, до прикладу: **Львівські Мистецькі Дні:** Творчий фестиваль, де представлено різноманітні види мистецтва, від музики до візуального мистецтва. Козацькі Забави у Кам'янці – Подільському, реконструкція середньовічних турнірів, тощо.

Приваблюють туристів в Україну і наявність відомих святинь, таких як: Києво-Печерська, Почаївська та Святогірська лаври, Марійський духовний центр у Зарваниці (Тернопільська область) та Херсонес у Криму, численні монастирі [31,с.155-172]

Розвиток туристичної галузі, яка визначається як галузь економічної діяльності, має всі передумови стати ключовою сферою економічного прогресу в Україні. Завдяки прийняттю закону "Про туризм"[17], процесам роздержавлення та приватизації, а також стрімкому зростанню кількості туристичних підприємств, вже створені основи для формування конкурентного середовища в сфері туризму в країні. В умовах сучасного розвитку особливо важливим є вивчення особливостей конкурентоспроможності України у галузі туризму. Це дозволить визначити фактори, які сприяють чи гальмують конкурентоспроможність туризму в Україні, а також виділити резервні напрямки для поліпшення конкурентоспроможності країни. Індикатором ефективності та динамічності розвитку туристичної галузі, інфраструктури та державної стратегії у сфері туризму є Індекс конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму (ІКПТ) Розроблений експертами Всесвітнього економічного форуму у співпраці з Booz & Company, Deloitte, Міжнародною асоціацією повітряного транспорту, Міжнародним союзом охорони природи, ЮНВТО і Всесвітньою Радою з подорожей і туризму, Індекс конкурентоспроможності у сфері подорожей і туризму (ІКПТ) є інструментом, що допомагає визначати та аналізувати перешкоди перед успішним розвитком туристичної галузі на національному рівні. ІКПТ складається з трьох субіндексів, які охоплюють законодавче регулювання у сфері подорожей та туризму, бізнес-середовище та інфраструктуру у сфері подорожей та туризму, а також людські, культурні та природні ресурси кожної країни у сфері подорожей та туризму.

Субіндекс А	Субіндекс Б	Субіндекс В
Організація регуляторних процесів у галузі подорожей та туризму. Державне регулювання у сфері туризму. Екологічна стійкість. Рівень безпеки.	1.Умови підприємницької діяльності та система підтримки у галузі подорожей та туризму 1.Система забезпечення авіатранспорту 2.Інфраструктура поверхневого транспорту 3.Інфраструктура для туризму 4.Інфраструктура	1.Потенціал людських ресурсів у галузі подорожей та туризму 2.Сприйняття туристичної діяльності в країні 3.Природні багатства та ресурси у контексті подорожей та туризму 4.Культурна різноманітність та

Якість охорони здоров'я та гігієни. 5.Пріоритетність розвитку туризму.	інформаційних телекомунікаційних засобів 5.Конкуренентоспроможність цінового аспекту	та ресурси в контексті подорожей та туризму
---	---	---

Тут необхідно відзначити, що Україна розташована на сьомому рівні за бальною оцінкою ІКПТ на повній шкалі від 0% до 100%. Моделювання туристичного профілю України за період 2015-2020 років, засноване на середніх показниках, наочно відображає нерівномірність розвитку усіх аспектів і відсутність здатності конкурувати з розвинутими туристичними країнами. [10,с119]

Зважаючи на такий рівень України серед туристичних галузей світу, доречним буде виокремити ряд проблем, що гальмують розвиток цієї галузі:

Недостатня реклама і просування:

- *Низька освіченість:* Багато туристичних регіонів не володіють належним рівнем інформаційної освіченості, і тому їх потенціал не висвітлюється ефективно для потенційних відвідувачів.
- *Відсутність координованої кампанії:* Немає єдиної національної стратегії для просування внутрішнього туризму, що може призводити до розпилення зусиль та втрати можливостей.

Низька інфраструктура:

- *Транспортні обмеження:* Деякі регіони можуть мати обмежені транспортні зв'язки, що робить їх менш привабливими для відвідування.
- *Недостатнє житло та ресторани:* В деяких місцях недостатня кількість готелів та ресторанів обмежує комфорт туристів.

Недостатня якість послуг:

- *Непрофесійний персонал:* Низький рівень підготовки персоналу та відсутність стандартів обслуговування можуть призвести до негативного досвіду відпочинку для туристів.

Відсутність культури та освіти в туризмі:

- *Низька культурна освіченість:* У багатьох регіонах недостатній розвиток культурної освіти може призвести до неадекватного взаємодії та враження від місцевих традицій та культур.

Екологічні проблеми:

- *Забруднення та знищення природних резерватів:* Невірне використання туристичних ресурсів може вести до екологічних проблем та втрати унікальних природних місць.

Економічні обмеження:

- *Високі витрати:* Відсутність доступних туристичних послуг та конкурентоспроможних цін може ставити внутрішній туризм у не вигідне становище для багатьох громадян.

Для акценту на в'їзному туризмі як пріоритеті для розвитку в Україні, проведено соціологічне дослідження, що оцінює сучасний стан туристичної сфери в країні, ідентифікує основні проблеми та намічає подальші шляхи розвитку [29.c128]

Щодо проблем, які викликають незадоволення вітчизняними курортами, найбільш розповсюдженою є низька якість побутових умов у місцях відпочинку (33%) , висока вартість проживання (19%), невідповідність між ціною та якістю послуг (15%) і відсутність інформації про можливі місця відпочинку (14%). Також респонденти відзначили проблеми, такі як низький рівень підготовки персоналу (8%), нерозвинена транспортна інфраструктура (7%) та недостатній розвиток індустрії розваг (4%) [29с. 132].

Тут варто зазначити, що окремими чинниками, що позначилися на стані внутрішнього туризму в Україні стали пандемія Ковід 19, та Повномасштабна війна РФ проти України, що значно позначилася як на стані економіки держави загалом, так і на галузі всіх видів туризму зокрема.

Пандемія COVID-19 суттєво вплинула на стан туристичного та рекреаційного бізнесу в Україні, Загалом втрати в туристичній галузі України становлять понад 1,5 мільярда доларів США. Як бачимо по графіку даних

кількість внутрішніх туристів мав зростаючу динаміку в період від 2015 року й досяг свого піку у 2019му, проте пандемія призвела до суттєвого обвалу й внутрішнього туризму у 2020му.

До 2019 року, Україна активно спрямовувала свою туристичну галузь на виїзний туризм. Однак з початком пандемії COVID-19 та подій, пов'язаних із російсько-українською війною у 2022 році, туристичний ринок зазнав кардинальних змін. Ці події призвели до обмеження міжнародного туризму та змусили галузь переорієнтуватися на розвиток внутрішнього туризму.

Дострокове планування подорожей втратило актуальність, і люди стали віддавати перевагу короткотривалим поїздкам в безпечні, менш населені місці. Бюджетні внутрішні подорожі стали популярними серед туристів в Україні. Міграційні процеси, стреси від воєнних дій та природних катастроф спричинили вибір короткотривалих подорожей як засобу відновлення сил та перезавантаження для багатьох громадян України. Умови внутрішнього туризму сьогодні формуються новими тенденціями. [13]

У лютому 2022 року конфлікт з Росією, що тривав протягом березня-травня, спричинив паралізацію туристичної індустрії, практично

призупинивши її функціонування. Східні та південні регіони України стали недоступними для туристів через активні бойові операції, загрозу життю, руйнацію історико-культурної спадщини, постійні обстріли та мінування курортних зон Миколаївської, Херсонської та Одеської областей. Відновлення туристичної галузі України відбувається критично повільно. Згідно з даними туроператора Join UP, за літній період 2022 року кількість міжнародних турів зменшилася втричі порівняно з довоєнним періодом [32]. Зменшення кількості українців, які відпочивають за кордоном, призвело до збільшення попиту на внутрішні подорожі. Медичні потреби, необхідність перезавантаження та реабілітації військових і їхніх родин зумовлюють значний ріст популярності поїздок в межах країни. Кількість заброньованих турів за перший квартал 2023 року зросла майже удвічі порівняно з аналогічним періодом 2022 року. У грудні 2023 року частка турів, заброньованих Україною, становила 43%, а літній сезон 2023 року показує певну динаміку зростання продажів в туристичному секторі всередині країни на 10-15% [33]

Державне агентство розвитку туризму (ДАРТ) визначає зміни в характері внутрішнього ринку та виділяє кілька ключових тенденцій:

- Звуження часових рамок планування подорожей, і туристи все частіше вибирають тури в останню мить або на короткі терміни.
- Західні частини України, зокрема Карпатський регіон, користуються найбільшим туристичним попитом.
- Зростання популярності подорожей в невеликих групах або сімейному форматі, особливо в малозаселених місцях і сільській місцевості (соло-туризм, подорожі родинами тощо).
- Збільшення популярності санаторно-оздоровчих турів.
- Збільшення попиту на літні вікенди для пар терміном на 3 дні.

У період війни громадяни переосмислюють поняття "здоров'я" і шукають відпочинок у безпечних місцях для відновлення здоров'я та емоційного стану. Статистика туроператора Join UP показує, що більше

44,4% замовлень пов'язані із санаторними турами, 29% - поїздками в Українські Карпати, а 19,5% - гірськолижними курортами. Також відзначається розвиток міського туризму та спеціалізованого дитячого відпочинку [30].

Аналіз статистичних даних Державної служби статистики України за I квартал 2023 року щодо податкових надходжень від засобів розміщення показав реальний ріст податків у Західних областях. Чернівецька область показала найбільший приріст - 98%, Рівненська область - 17%, а Львівська - 16%. У Закарпатській області спостерігається приріст на 15% у порівнянні з 2022 роком та майже удвічі більший ніж у 2021 році [30]. Найбільший спад податкових надходжень від туристичної галузі відзначається у 6 областях, які перебувають у зоні активних бойових дій: Луганська (100%), Херсонська (97%), Донецька (87%), Запорізька (79%), Миколаївська (67%) та Харківська (54%) [30]. Спад також відзначається в Одеській (37% менше), Тернопільській (23% менше), Чернігівській (33% менше) областях тощо.

Український туризм зараз переживає значні фінансові втрати, переважно через значне зменшення загальної кількості туристів. У поточний момент Україна абсолютно втратила іноземних туристів, і кількість їх у 2020 році складала близько 4 мільйонів, з яких лише приблизно 90 тисяч скористалися послугами українських турфірм. Тринадцять з 24 областей України практично повністю зупинили діяльність туристичних підприємств [26.с341-343]. Фактично, починаючи з 24 лютого, в'їзний туристичний потік зник на 100%, діловий туризм призупинено, і місцевий туризм трансформувався в переміщення внутрішніх осіб [28]. Розгляньмо ситуацію внутрішнього туризму по регіонах.

У Києві, порівняно з 2022 роком (107 млн 629 тис. грн), спостерігається 47% зменшення податкових надходжень у 2023 році (56 млн 974 тис. грн). У порівнянні з 2021 роком (125 млн 100 тис. грн), це складає 54%. Розглянемо особливості розвитку внутрішнього туризму в Закарпатській області, яка вважається однією з найбільш безпечних територій в Україні. Закарпаття

розташоване на заході України та прикордонне до країн Європейського Союзу, таких як Польща, Словаччина, Угорщина та Румунія. Знаходження в межах Українських Карпат та прилягання до країн ЄС та НАТО сприяють збереженню області від російської агресії. На липень 2023 року населення області становило 1 мільйон 244 тис. осіб[30]

Впродовж перших п'яти місяців 2023 року до місцевих бюджетів Закарпатської області сплачено 8,1 млн грн туристичного збору. Зокрема, у травні було перераховано до місцевих скарбниць 1 млн 941 тис. грн. Протягом січня-травня 2023 року більшу частину збору сплатили юридичні особи – понад 4 млн грн. Фізичні особи-підприємці направили до місцевих скарбниць майже 3 [23]Серед туристичних послуг, які надаються мешканцям Закарпатської області, переважають:

- Підбір та продаж унікальних туристичних продуктів регіону та індивідуальних турів.
- Проведення екскурсій містом.
- Бронювання готелів, авто, залізничних та авіаквитків.
- Продаж квитків на культурні події міста.
- Продаж сувенірної та поліграфічної продукції.
- Інформування щодо правил в'їзду в Україну та виїзду до країн світу.

Перебування України в стані війни створює нові виклики для розвитку внутрішнього туризму, які ускладнюються рядом проблем:

- Зони окупації та активних воєнних дій стають небезпечними для туристів.
- Втрата значної частини природного та історико-культурного потенціалу туристичних територій.
- Руйнація туристичної інфраструктури.
- Зменшення заощаджень на відпочинок.
- Порушення логістики в межах України.
- Виїзд працездатного населення за кордон і тощо

Для зменшення впливу зазначених проблем на розвиток внутрішнього туризму необхідно провести додатковий аналіз та розробити ефективні стратегії, спрямовані на збільшення привабливості регіону, поліпшення інфраструктури та розробку маркетингових кампаній для повертання внутрішніх туристів.

Говорити про подальший потенціал українського туризму доволі важко зараз, оскільки все залежить від ситуації в зоні бойових дій в майбутньому.

Однак, в умовах сьогодення варто відзначити переорієнтацію середньостатистичного українського туриста на внутрішній ринок, і це також приносить свої результати.

ВИСНОВКИ

Міжнародні туристичні потоки- це сукупність туристичних поїздок, що мають, що формуються протягом певного проміжку часу, а також мають спільні райони походження та призначення. Основною особливістю цього процесу виступає зворотність даного потоку. Класифікувати міжнародний туристичний потік можна за рядом критеріїв: *тривалістю перебування, географічним напрямом, окремим регіоном або містом, за формою туристичних потоків,(в`їзні, виїзні), або ж за видом туристичної діяльності.*

Для міжнародних туристичних потоків було розроблено декілька методологій, зокрема **Методологія Організації Об'єднаних Націй (ООН)**: ООН розробила міжнародну статистику туризму, яка включає стандартизовані методи збору і аналізу даних про міжнародний туризм. Ця методологія надає визначення туристів, туристичних приїздів та виїздів, а також класифікацію туристичних послуг.

Методологія Всесвітньої організації туризму (UNWTO): що враховує особливості туристичної галузі. Вона зосереджена на аналізі прибутковості, внеску туризму у економіку та інших аспектах.

. **Методологія світового банку** полягає в аналізі доходу від туризму, кількість зайнятого населення у туристичній галузі, тощо.

Перевагою даної методології є *можливість підрахунку фінансового доходу в туристичній галузі;*

Регіональна методологія—враховує специфіку данного регіону. Як приклад, Європейська комісія має власну методологію для обліку туризму в

Європейському союзу. Перевага – детальне регіональне дослідження; Недоліки – локальна обмеженість.

З розвитком сучасних технологій та доступністю великої кількості даних, аналіз туристичних потоків стає більш точним та ефективним. Використання геоданих, мобільних додатків та соціальних мереж для збору і аналізу інформації про туристичні потоки стає все більш популярним. З чого можемо зробити висновок, що розвиток сучасних технологій робить чималий внесок в аналітику туристичних даних.

За допомогою даних unwto та інших статистичних служб можемо спроектувати аналіз динаміки міжнародних туристичних потоків, зокрема у Європейському регіоні. Так, простежено, що чільні позиції серед туристичних країн, до пандемії 2019 року займала трійка країн: Франція, Італія, Іспанія, Німеччина. Станом на 2019 рік туристичні прибуття європейському регіоні становили 51%, дохід від галузі туризму у Європі склав 39%. Такий стан речей склався тому, що Європа має розвинену туристичну галузь.

За перше півріччя пандемії Іспанія понесла втрати приблизно на 15 мільярдів євро, з динамікою прибуття в країну, яка скоротилася на 27 мільйонів відвідувачів у порівнянні з 2018 роком. Рік 2020-й виявився найгіршим для туристичної галузі Іспанії, з різким зменшенням туристичних потоків, які знизилися на 71% через діючі обмеження карантину.

У Франції, внаслідок пандемії, втрати в туристичній галузі склали 61 млн євро у порівнянні з 2018 роком, зниження річного доходу від туризму становить 41%. У перший місяць пандемії туристичний потік повністю зупинився, і у 2020 році Францію відвідало 41,7 млн туристів, що порівняно з 90,9 млн у 2019 році.

Туризм в Німеччині до пандемії приніс країні понад 123,8 млн євро щорічно і забезпечував 2,1 млн робочих місць у сфері туризму. Економічні втрати для сектору туризму від пандемії становлять 68,7 млн євро. Кількість

міжнародних туристів у період пандемії зменшилася до 39,563 млн, переважно громадяни ЄС.

Поширення пандемії COVID-19 в 2020 році і її наслідки суттєво позначилися на світових міжнародних туристичних потоках, спричинивши значне зменшення обсягів міжнародних подорожей порівняно з 2019 роком.

На формування туристичних потоків та їх структуру завжди впливає ряд чинників: *економічний*: Стан економіки та рівень доходів населення, як у країні, звідки відбувається туристичний потік, так і у країні призначення, відіграють ключову роль у формуванні туристичного потоку і відображаються в обсязі споживчих витрат, витратах на туризм і туристичних видачах. *Географічний чинник* до складу якого входить: територія країни, клімат, та транспортно-географічне положення. Стан транспортне сполучення між країнами, а також клімат та політична ситуація в країні також відіграють важливу роль у мотивації туриста до подорожі.

Структура міжнародних туристичних потоків переважно визначається демографічними чинниками, ментальністю, метою прибуття. Залежно від типу туристичних потоків буде корелюватися й типи товарів та послуг на туристичному ринку. Саме тому існує й теорія структурного аналізу. Теорія аналізу структури міжнародних потоків розглядає, як змінюються, розподіляються і взаємодіють міжнародні потоки різних ресурсів, таких як товари, послуги, капітал, людські ресурси та інші.

Розглядаючи тенденції в'їзних туристичних потоків, важливо відзначити загальний хід в'їздів за період з 2009 по 2019 рік. Протягом цього періоду відбувалось зростання кількості приїжджих іноземців та осіб без громадянства в Україну. Після досягнення піку в 2019 році (29 345 897 осіб), намітною була значна спад у 2020 році (3 382 097 осіб).

Також відзначалося збільшення кількості виїздів громадян України за кордон до 2019 року, але внаслідок значного зменшення цього показника в 2020 році (11 251 406 осіб), зазначивши кінцевий період розгляду.

З наданих даних видно, що туризм становить значну частку в'їзного потоку, складаючи понад 96% у 2018 та понад 97% у 2019 році. Це свідчить про велику вагомість туристичної галузі для України.

Внутрішній туризм в Україні в період з 2015 по 2023 стикається з рядом проблем. Найвагоміші з них це ковід 19 та Збройна агресія Росії, ці два фактори дещо переорієнтували українців на внутрішній ринок, і хоча Україна має величезний туристичний потенціал, його майбутнє повністю залежить від подальшої ситуації в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Covid-19 та соціальний діалог в туристичній галузі: практика ЄС та український реалії. http://eap-csf.org.ua/wp-content/uploads/2021/04/Turism_WG5_ua.pdf
2. Global Travel: Data, Models, and Intelligence, Tourism Economics, 2020. URL: <https://www.tourismeconomics.com>
3. New Voice. Сезон зірваний. Іспанія не буде приймати іноземних туристів у 2020 році. URL: <https://nv.ua/ukr/world/countries/koronavirus-ispaniya-ne-bude-priymati-turistiv-u-2020-roci-50083605.html>
4. Radiocal Storage. Туристична статистика та аналіз Франції. URL: <https://travel.radicalstorage.com/france-tourism-statistics/>
5. Tendencies in World Tourism URL: <http://www.world-tourism.org>
6. UNWTO. Всесвітня туристична організація URL: <https://www.unwto.org/>
7. ZBRUC. Через пандемію світова туристична індустрія втратить цьогоріч \$2 трлн. URL: <https://zbruc.eu/node/109013>
8. Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. Історія туризму: підручник. Харків: Харківська національна академія міського господарства, 2010. 294 с.
9. Аріон О. Географія туризму: навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К. : ВГЛ «Обрії», 2009. 172с.
10. Булатова О.В., Дубенюк Я.А., Мацука В.М., Авдан О.Г. та ін. Формування стратегії розвитку туристично рекреаційного потенціалу // Формування і реалізація стратегії розвитку туристично-рекреаційного потенціалу регіону : монографія / за ред. О.В. Булатової. – Маріуполь : Маріуполь. держ. ун-т, 2017. 201 с.
11. Вплив пандемії Covid-19 на стан туризму в Італії. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/51176/1/%D0%A4%D0%9C%D0%92_2021_242_%D0%9D%D0%BE%D0%B3%D0%B0%D1%87%D0%B5%D0%B2%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9E.pdf
12. Габчак Н.Ф. Внутрішній туризм України: тенденції, проблеми та можливості розвитку у воєнний період URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2592>
13. День туризму 2022 разом з Visit Ukraine. URL у: <https://visitukraine.today/uk/blog/927/den-turizmu-2022-razom-z-visit-ukraine>
14. Державна служба статистики. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
15. Дудник І.М., Борисюк О.А. Регіональні системи туристичних послуг: методологічний аспект. Регіон – 2019: стратегія оптимального розвитку: міжнародна науково-практична конференція, 16-17 жовтня 2019 р. Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2019р. С.26-29.

16. Дудник І.М., Борисюк О.А. Регіональні системи туристичних послуг: методологічний аспект. Регіон – 2019: стратегія оптимального розвитку: міжнародна науково-практична конференція, 16-17 жовтня 2019 р. Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2019р. С. 26-29.
17. Закон України «Про туризм».
URL: https://tourlib.net/zakon/pro_turyzm.h
18. Класифікації в Туризмі. URL <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=385219&chapterid=136399>
19. Козловський Є.В. Основні напрями діяльності всесвітньої туристичної організації як спеціалізованої установи ООН. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1030>
20. Козловський Є.В., Булгакова Н.В. Основні напрями діяльності всесвітньої туристичної організації як спеціалізованої установи ООН <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1030>
21. Король О. «Міжнародні туристичні потоки міжнародні туристичні потоки: суспільно-географічні аспекти формування та геопросторовий розподіл: монографія. Чернівці: Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2018. 512 с.
22. Король О.Д. Міжнародні туристичні потоки: суспільно-географічні аспекти формування та геопросторовий розподіл : монографія. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2018. 512 с
https://get.ucoz.net/_ld/4/441_Korol_monograf.pdf
23. На Закарпатті за пів року зібрали 9 мільйонів гривень туристичного збору. URL: <https://suspilne.media/526559-na-zakarpatti-za-piv-roku-zibrali-9-miljoniv-griven-turistichnogo-zboru>.
24. Непочатенко В. О. Covid-19 і туризм: аналіз ситуації та економічні шляхи виходу з кризи. URL http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2020/54.pdf
25. Освіта та самоосвіта. Регіональні особливості розвитку і розміщення туристичного комплексу Франції. URL <https://referatss.com.ua/work/regionalni-osoblivosti-rozvitku-i-rozmishhennja-turistichnogo-kompleksu-francii/>
26. Ровенко А.В. Сучасний стан розвитку індустрії подорожі і туризму США. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Світові досягнення і сучасні тенденції розвитку туризму та готельно-ресторанного господарства». Запоріжжя : НУ «Запорізька політехніка», 2022. С. 341–343.
27. Романів П.В., Жук І.З. Основи туризму: Навчально-методичні матеріали. Львів, 2013. 65 с. URL: https://geography.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/02/Romaniv_Zhuk_2013_Osn_turyz.pdf
28. Тарасовський Ю. Куди і як подорожували українці під час війни. Join UP! показав результати й тенденції 2022 року. Forbes. 2022. URL:

- <https://forbes.ua/news/kudi-i-yak-podorozhuvali-ukrainsi-pid-chas-viyni-join-up-pokazav-rezultati-y-tendantsii-2022-roku-09022023->
- 29.Ткаченко Т. І. Сталий розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: монографія. 2-ге вид., випр.. та доповн. К. : КНТЕУ, 2015. 463 с.
- 30.Туризм. Державна служба статистики України. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/tur_.htm].
- 31.Туристські ресурси України: конспект лекцій. Для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» за усіма формами навчання / Укладач О. В. Поступна. Х.: НУЦЗУ, 2020. 209 с.
- 32.Час кризи та виходу на нові ринки. Join up. 2023. URL: <https://joinup.ua/uk/news/chas-krizi-ta-vihodu-na-novi-rinki-zvit-2022-roku/>
- 33.Щодо розвитку внутрішнього туризму в Україні / ред. С. Ковалівська та ін. Аналітична записка Національного інституту стратегічних досліджень НАН України. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-06/vnutrishniy-turyzm-v-ukraini.pdf>.